

PREGLED I ANALIZA PROCESUIRANIH LICA
ZA RATNE ZLOČINE U REPUBLICI HRVATSKOJ
POČINJENIH OD 1991. DO 1995. GODINE

1. OPŠTE INFORMACIJE

1.1. Državno odvjetništvo Republike Hrvatske (DORH) u stručnom radu pod nazivom "Procesuiranje ratnih zločina tokom 2016. i u prvoj polovici 2017. godine" od 18.09.2017.¹ navodi da je od 1991. godine, od kada se u Republici Hrvatskoj (RH) vode postupci zbog krivičnih djela ratnih zločina, pa do 30. juna 2017. godine bili pokrenuti krivični postupci protiv 3.556 osoba. Pojedini postupci su, nakon provedene istrage, prekinuti uglavnom zbog nedostupnosti okrivljenika, dok je u odnosu na dio osoba, postupak obustavljen jer je utvrđeno da se ne bi radilo o krivičnom djelu ratnog zločina ili tokom istrage nije bilo moguće pribaviti dostatnu količinu dokaza da je pojedini okrivljenik počinio određeno krivično djelo ratnog zločina. Tako je na označeni datum, a počevši od 1991. godine, istraga vođena protiv 47 okrivljenih, a protiv 1.349 okrivljenih istraga je obustavljena. Protiv 2.066 okrivljenih pred nadležnim sudovima podignute su optužnice, od čega je 608 okrivljenih proglašeno krivima i osuđeno, a protiv 630 okrivljenih prvostepeni su postupci još u toku (Tabela I).

Tabela I

Državno odvjetništvo Republike Hrvatske	Pregled podnijetih istražnih zahtjeva, optuženih i osuđenih za ratne zločine na dan 30.06.2017.							
	Pokrenut krivični postupak	Istraga u toku	Prekid istrage	Obustava istrage	Optuženo	Osoba bez presude	Osuđeno	Oslobođeno, obustave, prekvalifikacija
Bjelovar	498	0	12	217	269	0	10	259
Dubrovnik	183	0	0	178	5	0	3	2
Karlovac	172	0	18	70	84	0	67	17
Osijek	917	9	13	369	526	207	112	207
Rijeka	130	10	3	25	92	35	39	18
Sisak	296	0	1	132	163	0	50	113
Slav. Brod	152	0	0	107	45	0	35	10
Split	312	7	22	18	265	156	83	26
Šibenik	125	1	3	67	54	0	42	12
Varaždin	1	0	0	0	1	0	0	1
Vukovar	225	0	20	39	166	0	73	93
Zadar	222	5	0	109	108	3	72	33
Zagreb	323	15	2	18	288	229	22	37

¹ <http://www.dorh.hr/DrzavnoOdvjetnistvoRepublikeHrvatskeProcesuiranje>.

UKUPNO	3556	47	94	1349	2066	630	608	828
--------	------	----	----	------	------	-----	-----	-----

U tom radu se naglašava kako su ovim podacima obuhvaćeni okrivljeni - pripadnici svih oružanih jedinica koji su počinili ratne zločine, kako onih bivše JNA i pridruženih joj teritorijalnih jedinica i drugih paravojnih jedinica pobunjenog srpskog stanovništva, tako i onih koje su počinili pripadnici hrvatskih oružanih snaga, i po pojedinačnoj i po komandnoj odgovornosti.

1.2. Državno odvjetništvo Republike Hrvatske (DORH) u izvještaju o radu državnih odvjetništava u 2008. godini² navodi podatke da je pokrenut krivični postupak protiv 3.819 lica, od toga da je istraga u toku protiv 314, istraga u prekidu protiv 215 dok je istraga obustavljena protiv 1.466 lica; da je ukupno optuženo 1.826 lica, od čega još ima bez presude 669 lica, osuđeno ih je 625, a oslobođeno, obustavljeno ili prekvalifikovano za 530 lica. (Tabela II)

Pregled podnijetih istražnih zahtjeva, optuženih i osuđenih za ratne zločine na dan 31.12. 2008.
- popis prema licima protiv kojih je pokrenut krivični postupak

Tabela II

DRŽAVNO ODVJETNIŠTVO	POKRENUT KRIVIČNI POSTUPAK	ISTRAGA U TOKU	PREKID	OBUSTA- VLJENO	OPTUŽENO	LICA BEZ PRESUDE	OSUĐENO	OSLOBOĐENO, OBUSTAVE, PREKVALIFIKACIJA
Bjelovar	625			214	411	148	9	254
Dubrovnik	210	65		138	7	2	3	2
Gospić	101	15	6	22	58	10	46	2
Karlovac	120	52	1	25	44	2	41	1
Osijek	828	1	5	424	398	160	107	131
Požega	166	3	20	103	40	23	10	7
Pula	8		2	6				
Rijeka	18			3	15	9	3	3
Sisak	479	73	41	156	209	80	96	33
Slavonski Brod	97	19	59	13	6	1	3	2
Split	150	3	2	31	114	36	75	1
Šibenik	180	58	13	30	79	1	61	17
Varaždin	10				10		9	1
Vukovar	523	13	21	228	261	136	67	58

2 Izvješće o radu državnih odvjetništava u 2008. godini, tač. 2.1.3.4.1. – Kaznena djela protiv čovječnosti i mira (ratni zločin) – www.dorh.hr.

Zadar	285	8	44	72	161	49	94	18
Zagreb	19	4	1	1	13	12	1	
UKUPNO	3819	314	215	1466	1826	669	625	530

1.2.1. U izvještaju DORH-a iz tačke 1.2. navodi se da je u izvještajnom razdoblju, dakle u 2008. godini, za ova djela prijavljeno 60 lica, od čega za krivično djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva je prijavljeno 59 lica, a za krivično djelo ratnog zločina protiv ratnih zarobljenika prijavljene su 4 lica. Nadalje se navodi da je ukupno u radu za ova djela bilo 129 prijava (69 iz ranijih godina i 60 iz izvještajne godine). Odbačeno je 18 krivičnih prijava, a protiv 36 lica je podnešen istražni zahtjev. Po dovršenoj istrazi, iz ove i ranijih godina u odnosu na 41 lice istraga je obustavljena, dok je protiv 68 lica podignuta optužnica. Tokom 2008. godine sudovi su donijeli 18 presuda i to sve osuđujuće.

1.3. Državno odvjetništvo Republike Hrvatske (DORH) u izvještaju o radu državnih odvjetništava u 2009. godini³ navodi podatke da je pokrenut krivični postupak protiv 3.844 lica, od toga da je istraga u toku protiv 348, istraga u prekidu protiv 127 dok je istraga obustavljena protiv 1.589 lica; da je ukupno optuženo 1.747 lica, od čega još ima bez presude 573 lica, osuđeno ih je 555, a oslobođeno, obustavljeno ili prekvalifikovano za 644 lica. (Tabela III)

³ Izvješće o radu državnih odvjetništava u 2009. godini, tač. 2.1.3.4 1. – Kaznena djela protiv čovječnosti i mira (ratni zločin) – www.dorh.hr.

Tabela III

Državno
odvjetništvo
Republike Hrvatske

Pregled podnijetih istražnih zahjeteva, optuženih i osuđenih za ratne zločine

na dan 31.12.2009.

	Pokrenut krivični postupak	Istraga u toku	Prekid	Obustavljeno	Optuženo	Osobe bez presude	Osuđeno	Oslobođeno, obustave, prekvalifikacije
Bjelovar	645	16	0	218	411	157	10	236
Dubrovnik	210	45	0	148	17	12	3	2
Gospić	102	10	3	20	69	29	38	2
Karlovac	121	48	2	25	46	2	44	0
Osijek	818	4	0	445	369	146	92	131
Požega	155	1	9	105	7	7	15	18
Pula	8	0	2	6	0	0	0	0
Rijeka	21	2	0	4	15	5	6	4
Sisak	499	63	27	186	223	41	54	128
Slavonski Brod	88	16	37	26	9	4	3	2
Split	150	2	0	33	115	37	73	5
Šibenik	181	84	0	33	64	5	45	14
Varaždin	8	0	0	0	8	0	7	1
Vukovar	522	18	21	229	254	94	78	82
Zadar	285	23	26	108	128	32	78	18
Zagreb	31	16	0	3	12	2	9	1
Ukupno	3844	348	127	1589	1747	573	555	644

1.3.1 U izvještaju DORH-a iz tačke 1.3. navodi se da je u izvještajnom razdoblju, dakle u 2009. godini, za ova djela prijavljeno 63 lica, a iz predhodne godine ostale nerješene 74 prijave, to je ukupno bilo u radu 137 prijava (četiri su odbačene i podnesena su 63 istražna zahtjeva), dok se u srugima nastavlja prikupljanje potrebnih podataka. Po dovršetku istrage optušeno je 55 osoba, a sudovi sudonijeli 59 presuda, od kojih 37 osuđujućih.

1.4. Državno odvjetništvo Republike Hrvatske (DORH) u izvještaju o radu državnih odvjetništava u 2010. godini⁴ navodi da je sredstvima donacije Kraljevine Nizozemske izradilo poseban informatički program za izradu baze podataka ratnih zločina te da su, u ispunjavanju mjerila Poglavlja 23 za ulazak u EU, na potpuno novi način iskazali podatke o ratnim zločinima. Evo tih novih podataka sa stanjem na dan 31.05.2011. godine: ukupno procesuirano 3.422 lica, od toga 433 u prisustvu a 2.990 u odsustvu; istraga u toku protiv 354 lica; istraga obustavljena protiv 1.176 lica; pod optužbom 629 lica; pravosnažno presuđeno 1.229 lica, od čega je osuđeno 558 a oslobođeno/optužba odbijena za 708 lica. (Tabela IV)

Tabela IV

Zbirni podaci o ratnim zločinima – 31.05.2011

Županijsko državno odvjetništvo	Broj zločina	Broj spisa (predmeta)	Procesuirane osobe			Stadij postupka			Presude			Žrtve						
			U prisustvu	U odsustvu	Ukupno	Istraga	Obustavljeno	Optuženo	Osuđujuće	Oslobođajuće i odbijajuće	Pravomoćno presuđeno	Ubijeni	Teško ozlijeđeni	Tortura, zatvor, zlost i dr	Silovanje	Drugo	Ukupno žrtava	Zločin procesuiran u cijelosti
Ukupno	490	1096	433	2990	3422	354	1176	629	558	708	1229	5998	2266	2354	67	308	13770	109

1.5. Upoređujući podatke o ukupno procesuiranim iz izvještaja DORH.a za 2010. i 2009, prostom matematičkom operacijom zbrajanja i oduzimanja dolazi se do rezultata da je prema podacima iz 2010. manje ukupno procesuiranih čak 422 lica nego što ih je bilo predhodne godine. Radi se o ukupno procesuiranim od 1991. do datuma navedenih i izvještajima.

4 Izvješće o radu državnih odvjetništava u 2010. godini, tač. 2.1.3.4.1. – Kaznena djela protiv čovječnosti i mira (ratni zločin) – www.dorh.hr .

1.5.1. Upoređujući pojedine faze postupka pomenutih izvještaja, vidljivo je da je ta razlika napravljena u fazi istrage kod obustave postupka (1.176 – 1.589=413).

Zašto je toliki broj lica protiv kojih je istraga bila otvorena i obustavljena, nije objašnjeno. To se ne može objasniti ni "novim načinom iskazivanja podataka o ratnim zločinima", jer se ukupan broj procesuiranih, po logici stvari i prirodnim zakonima, ne može smanjivati. A imajući u vidu da su se svake godine otvarale na desetine novih istraga, taj broj se mogao samo povećavati.

1.5.2. Vjerovatnije da je broj procesuiranih pred hrvatskim sudovima bio prevelik u vrijeme pokušaja da se zatvori poglavlje o pravosuđu i ljudskim pravima na putu za ulazak u EU, pa je neko naredio "odozgo" da se broj ukupno procesuiranih smanji preko relativno velikog broja obustava (41,3% od ukupno procesuiranih).

1.6. U izvještajima DORH-a o radu državnih odvjetništava za naredne tri godine (2011, 2012. i 2013) na isti način kao za 2010. iskazuju se podaci za ratne zločine. Broj ukupno procesuiranih raste iz godine u godinu, da bi 2013. došao do broja 3.446. Na isti način, po prirodnim zakonima i po logici, stvari rastu ili padaju brojke u pojedinim fazama postupka.

1.7. Počev od 2013. godine, u godišnjim izvještajima o radu državnih odvjetništava više se podaci o ratnim zločinima ne prikazuju tabelarno i ne spominje se broj ukupno procesuiranih ni u narativnom dijelu izvještaja, u kojem se, kao i ranije, iznose brojke o podnesenim i odbačenim krivičnim prijavama, podnesenim zahtjevima za istragu, otvorenim istragama, obustavama, podnesenim optužnicama i donesenim presudama, odnosno obustavama poslije podizanja optužnica.

1.7.1. U nekim izvještajima grafički se prikazuju podignute optužnice, donesene osuđujuće i oslobađajuće presude. Grafikon prikazuje da je 1996. godine podignuto čak oko 400 optužnica, što je četiri puta više od druge po redu godine po broju podignutih optužnica.

1.7.2. Vjerovatno je tako velik broj optužnica u korelaciji sa Zakonom o oprostima koji je donesen te godine. Naime, tužilaštvo je po donošenju toga zakona mnogima prekvalifikovalo djelo ratnog zločina u krivična djela ratnih zločina.

1.8. Iako se u svim godišnjim izvještajima DORH-a iznosi broj podnesenih krivičnih prijava na godišnjem nivou, ne iznosi se i broj ukupno podnesenih krivičnih prijava od 1991. do kraja izvještajnog perioda.

1.8.1. Taj podatak doznajemo iz Izvještaja DORH-a za 2007. godinu⁵, u kojem se navodi da je od 1991. do kraja 2007. godine državno odvjetništvo za ratne zločine evidentiralo

⁵ Izvješće o radu državnih odvjetništava u 2007. godini, tač. 2.1.3.4.1. – Kaznena djela protiv čovječnosti i mira (ratni zločin) – www.dorh.hr;

prijava protiv nešto više od 4.900 lica, te da je oko 26% prijava odbačeno, dok je u odnosu na 3.827 prijavljenih pokrenut postupak i to u najvećem dijelu u odsustvu.

1.9. Po pitanju ukupnog broja lica protiv kojih su podnesene krivične prijave za ratne zločine od 1991. do danas, polazeći od broja iznesenog u izvještaju DORH-a za 2007 godinu⁶., dodajući toj broju 406 podnesenih krivičnih prijava u vremenu od 2008. do 2019. (do ovog broja dolazi se zbrajanjem podnesenih krivičnih prijava za svaku godinu: 2008=60, 2009=63, 2010=58, 2011=43, 2012=20, 2013=37, 2014=21, 2015=41, 2016=41, 2017=62, 2018=34, 2019=60) dolazi se do broja od 5.306 ukupno podnesenih krivičnih prijave za krivična djela ratnih zločina od 1991. do kraja 2019. A ni to nije kraj pošto se nastavilo sa podnošenjem krivičnih prijava i u 2020. godini.

1.10. U godišnjim izvještajima DORH-a ne navodi se ni nacionalna ni vojna pripadnost lica protiv kojih je krivični postupak pokrenut. Prema podacima DORH-a iz 2007. godine, u Hrvatskoj je od 1991. do tada od 3.666 lica protiv kojih je postupak bio pokrenut za kriv. djelo ratnih zločina, bilo 3.604 (98,31%) lica "koja su za vrijeme Domovinskog rata učestvovala u agresiji na Republiku Hrvatsku, te 62 (1,69%) lica koja su bila pripadnici hrvatskih oružanih snaga".

1.10.1. U pravilu, prema Veritasovom iskustvu, vojna pripadnost poklapala se sa nacionalnom pripadnošću.

1.11. U maju 2007. godine, Ivo Josipović, u to vrijeme profesor Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, predstavljajući knjigu "Odgovornost za ratne zločine pred sudovima u Hrvatskoj", navodi podatke: u Hrvatskoj je od 1991. do tada od 3.666 lica protiv kojih je postupak bio pokrenut za krivično delo ratnih zločina, bilo 3.604 (98,31 odsto) lica "koja su za vrijeme Domovinskog rata učestvovala u agresiji na Republiku Hrvatsku, te 62 (1,69 odsto) lica koja su bila pripadnici hrvatskih oružanih snaga".

1.11.1. U Josipovićevoj knjizi nalazi se i ova konstatacija: "Činjenica je da je Hrvatska provela velik broj suđenja za ratne zločine, ali gotovo sve protiv pripadnika različitih neprijateljskih formacija, a tek iznimno protiv pripadnika vlastitih oružanih formacija".⁷

1.12. DORH je poslednji put u saopštenju od 30. juna 2011. iznio podatke o procesuiranim pripadnicima HV-a: krivični postupak pokrenut protiv 108 lica, istraga u toku protiv 20 lica, istraga obustavljena protiv 9 lica, optuženo 79, još pod optužbom 37, osuđeno ih je 31, dok ih je 11 oslobođeno ili je postupak obustavljen. U isto vrijeme bilo je ukupno 3.513 procesuiranih, što znači da je učešće pripadnika HV-a u ukupnom broju procesuiranih 3,07%.

⁶ Izvješće o radu državnih odvjetništava u 2007. godini, tač. 2.1.3.4.1. – Kaznena djela protiv čovječnosti i mira (ratni zločin) – www.dorh.hr;

⁷ Jutarnji list, 19.05.2007. godine - „Procesuirana 62 zločina Hrvata i 3604 Srba“ – arhiva Veritasa.

1.13. Do 2000. godine krivični postupci za ratne zločine u Hrvatskoj vodili su se uglavnom o zločinima počinjenim nad hrvatskim stanovništvom, da bi od te godine došlo do istraga i krivičnih postupaka i o zločinima počinjenim nad srpskim stanovništvom.⁸

1.13.1. Ovakav odnos hrvatskog pravosuđa prema počiniocima ratnih zločina do 2000. godine, pripisuje se izjavi bivšeg predsjednika Vrhovnog suda RH Milana Vukovića⁹ „da ratne zločine čine agresori, a oni koji se brane mogu samo učiniti zločine u ratu“.¹⁰

2. SPISKOVI PROCESUIRANIH LICA ZA RATNE ZLOČINE PRED HRVATSKIM SUDOVIMA

2.1. Spisak DORH/04

2.1.1. DORH je u novembru 2004. godine objavio spisak osumnjičenih, optuženih i osuđenih lica za ratne zločine pred hrvatskim sudovima sa stanjem na dan 1. septembra 2004. godine (u daljnjem tekstu DORH/04). Spisak je dostavljen nekim međunarodnim organizacijama i institucijama sa oznakom „Podaci sa ovog spiska su tajni i ne mogu se objavljivati u medijima“. Bio je to prvi integralni spisak procesuiranih lica u RH za djela ratnih zločina. (Tabela V)

8 Izvještaj Ministarstva pravosuđa Hrvatske od 05.11.2001. godine – arhiva Veritasa; Prema Veritasovim podacima do 2000. godine u Hrvatskoj je bio procesuiran samo slučaj „Koranski most“ u kojem je optužen jedan pripadnik oružanih snaga Hrvatske za ratni zločin protiv zarobljenika, pripadnika JNA i TO.

9 Milan Vuković, bio je na funkciji predsjednika Vrhovnog suda Hrvatske od 02.12.1992. do 11.05.1995. godine i od 28.02.1997. do marta 1999. godine.

10 Portal Hrvatskog kulturnog vijeća, www.hakave.org/index.php? „Josip Pečarić – Akademici protiv povijesne fantastike“ od 30.04.2007.

Pregled lica protiv kojih je u toku krivični postupak ili je donesena osuđujuća presuda
- stanje po DORH-u na dan 01. septembra 2004.-

Tabela V

DRŽAVNO ODVJETNIŠTVO	FAZA POSTUPKA				
	ISTRAGA	PREKID	OPTUŽENJE	OSUĐUJUĆA	UKUPNO
Bjelovar	2	15	175	12	204
Dubrovnik	55	22	0	3	80
Gospić	20	23	1	56	100
Karlovac	71	1	10	29	111
Osijek	29	29	124	105	287
Požega	52	85	11	10	158
Pula	1	0	0	0	1
Šibenik	64	9	2	59	134
Sisak	39	121	70	90	320
Split	16	2	38	67	123
Varaždin	0	0	4	5	9
Vukovar	73	28	103	41	245
Zadar	3	65	46	100	214
Zagreb	4	1	2	0	7
Ukupno	429	401	586	577	1993

2.1.2. Spisak se još od 2004. godine nalazi na VERITAS-ovom sajtu www.veritas.org.rs. U odnosu na originalni spisak, VERITAS ga je, zbog lakšeg pretraživanja, poredao abecednim redom i svako zainteresovan mogao je, a može i još uvijek, ukucati svoje ime, odnosno ime određenog lica i provjeriti da li se to lice nalazi na tom spisku procesuiranih, a ako se nalazi doznati i ostale podatke o predmetu (koje je državno odvjetništvo nadležno, broj tužilačkog spisa i faza postupka).

Na ovakav način VERITAS je ispoštovao zahtjev DORH-a o tajnosti podataka i zakonske propise RH o zaštiti ličnih podataka¹¹.

2.1.3. S obzirom da su krivični postupci za ratne zločine, posebno zbog enormno velikog broja procesuiranih i suđenja u odsustvu, bili jedna od velikih prepreka povratku izbjeglih i prognanih Srba u Hrvatsku, kako je to konstatovano i u zaključcima Nacionalne konferencije o rješavanju pitanja izbjeglih lica, održane 15. oktobra 2004. godine u Beogradu, i pošto do tada, uprkos preuzetim obavezama i obećanjima, Hrvatska nikada nije javno objavila njihova imena, ovu informaciju izbjegli i prognani Srbi iz Hrvatske su pozdravili i željno iščekivali uvid u najavljeni spisak.

2.1.4. Na pomenutom spisku, sa stanjem na dan 1. septembar 2004. godine, nalaze se imana 1.993 lica, od kojih je pod istragom 830 (od toga 401 istraga u prekidu); pod optužbom 586, dok ih je osuđeno 577 (u daljem tekstu „procesuirani u aktivnom statusu“). Među procesuiranim najviše je Srba iz Hrvatske, zatim u znatnom broju i pripadnika bivše JNA i sasvim malo pripadnika Hrvatske vojske i policije.

Na ovom spisku nisu se nalazila imena onih lica protiv kojih je postupak bio obustavljen, odnosno onih koji su oslobođeni optužbe ili je protiv njih optužba odbijena (u daljem tekstu „procesuirani u pasivnom statusu“).

2.1.5. Procesuirani u aktivnom statusu (1.993 lica) terete se za ukupno 2.133 krivična djela, što znači da je 140 lica procesuirano za više od jednog krivičnog djela. (Tabela VI)

Pregled kvalifikacija krivičnih djela za procesuirana lica protiv kojih je u toku krivični postupak ili je donesena osuđujuća presuda
- stanje po DORH-u na dan 1. septembar 2004. godine -

Tabela VI

DRŽAVNO ODVJETNIŠTVO	KVALIFIKACIJA KRIVIČNOG DJELA					OSTALA KD**
	RATNI ZLOČIN					
	GENOCID	CIVIL.ST.	RATNI ZAR.	RANJ. I BOL.	KPS*	
Bjelovar	-	203	1	-	-	-

11 Zakon o zaštiti osobnih podataka ("NN" br. 103/03, 118/06. i 141/08.)

Dubrovnik	-	65	15	-	53	-
Gospić	-	92	8	-	-	-
Karlovac	-	107	3	1	-	-
Osijek	50	233	4	-	-	1
Požega	-	95	35	-	-	-
Pula	-	1	-	-	-	-
Rijeka	-	3	-	-	-	-
Sisak	10	265	49	3	3	6
Split	-	119	16	-	-	1
Šibenik	-	88	46	-	-	-
Varaždin	-	7	4	-	-	2
Vukovar	132	177	10	1	-	3
Zadar	-	206	6	-	1	1
Zagreb	-	6	-	-	-	1
Ukupno	192	1667	197	5	57	15

* KPS – uništavanje kulturnih i povijesnih (istorijskih) spomenika

** Ostala krivična djela:

- Sigurnosna mjera protjerivanje stranca iz zemlje - 1; - Ratni zločin protiv ranjenika i bolesnika – 2; - Organizovanje grupe i poticanje na počinjenje genocida i ratnih zločina – 4; - Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika – 1; - Ugrožavanje lica pod međunarodnom zaštitom – 2; - Agresivni rat – 1; - Protupravno ubijanje neprijatelja – 1; - Uništavanje kulturnih dobara i objekata 3

Najviše ih je procesuirano za kriv. djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva, 1.667 (84% od ukupnog broja procesuiranih); slijedi 197 (10%) zbog kriv. djela ratnog zločina protiv ratnih zarobljenika; zatim 192 (10%) za kriv. djelo genocida; 57 (3%) za kriv. djelo uništavanja kulturnih i istorijskih spomenika (na područje Dubrovnika otpada 53 lica), te 20 lica (1%) za ostala krivična djela ratnih zločina.

Od ukupno procesuiranih za krivično djelo genocida (192), čak 132 otpada na područje Državnog odvjetništva Vukovar (54% od ukupnog broja procesuiranih lica za ovo područje), na područje Državnog odvjetništva Osijek otpada 50 lica (17 %), a 10 lica je procesuirano na području nadležnosti Državnog odvjetništva Sisak (3%).

Od ukupnog broja procesuiranih za krivično djelo genocida, u fazi istrage nalazi se 20, istraga u prekidu 49, optuženo ih je 84, a osuđeno 39.

2.1.6. Među 1.993 procesuirana lica u aktivnom statusu za ratne zločine pred hrvatskim sudovima, nalazi se i 21 (1%) pripadnik oružanih snaga RH (Tabela VIII), što je veliki pomak u odnosu na period do 2000. godine, do kada je samo jedan pripadnik OS RH bio procesuiran za kriv. djelo ratnog zločina nad ratnim zarobljenicima.

U istražnoj fazi nalazilo se pet lica, pod optužbom ih je bilo 12, a četvorica su bila osuđena.

Među procesuiranima nalazi se i jedno lice iz Bosne procesuiran za ratni zločin počinjen na području BiH¹².

¹² U pitanju je Anić Miroslav, procesuiran pre Županijskim sudom u Splitu zbog kriv. djela ratnog zločina protiv civila, koje djelo je počinjeno u Stupnom Dolu nad muslimanima – posutpak u fazi istrage.

Pregled pripadnika oružanih snaga RH protiv kojih je u toku krivični postupak

ili je donesena osuđujuća presuda

- stanje po DORH-u na dan 01.09.2004. godine -

Tabela VII

DRŽAVNO ODVJETNIŠTVO	FAZA POSTUPKA – PRIPADNICI OS RH				
	ISTRAGA	PREKID	OPTUŽENJE	OSUĐUJUĆA	UKUPNO
Bjelovar	-	-	-	-	-
Dubrovnik	-	-	-	-	-
Gospić	-	-	-	-	-
Karlovac	-	-	-	1	1
Osijek	-	-	-	-	-
Požega	-	-	-	-	-
Pula	-	-	-	-	-
Rijeka	-	-	-	3	3
Sisak	-	-	-	-	-
Split	1	-	8	-	9
Šibenik	1	-	-	-	1
Varaždin	-	-	4	-	4
Vukovar	-	-	-	-	-
Zadar	-	-	-	-	-
Zagreb	4	-	-	-	4
Ukupno	6	0	12	4	22

Svi procesuirani se terete za učin krivičnog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva, a u četiri slučaja i u kombinaciji sa krivičnim djelom ratnog zločina protiv ratnih zarobljenika.

2.1.7. Procesuiranje Srba i pripadnika bivše JNA nastavilo se i nakon objavljivanja pomenutog spiska, bilo aktiviranjem novih istraga, podizanjem novih optužnica ili

sprovedenjem suđenja i u prisustvu i u odsustvu. Dakle, sve upućuje na zaključak da podaci sa pomenutog spiska nisu ni konačni¹³ ni tačni¹⁴.

2.2. Spisak DORH/09

2.2.1. Veritas je u posjedu i DORH-ovog Spiska optuženih i osuđenih lica za krivična djela ratnog zločina koja se vode pred hrvatskim sudovima sa stanjem u toku 2009. godine (nema tačnog datuma). Na ovom spisku je 1.191 lice optuženo, od toga je 650 osuđeno (438 u odsustvu).

2.2.2. Pošto se na ovom spisku ne nalaze lica koja su pod istragom, a takvih je na spisku iz 2004. godine bilo 830 (401 u prekidu), a po izvještaju DORH-a za 2008. godinu pod istragom je bilo 529 (215 u prekidu) lica, nismo ni pravili detaljniju analizu niti komparaciju sa Spiskom DORH/04.

Pojedinačna imena procesuiranih sa ovog spiska mogu se pogledati na Veritasovom sajtu. Potrebno je ukucati prezime tražene osobe i ako se poklope ostali podaci (ime i godina rođenja) otvorit će se i drugi podaci o krivičnom predmetu.

2.3. Spisak DORH/10/mart

2.3.1. Na sastanku ministara pravde RH i Srbije, održanom u Beogradu 29. juna 2010. godine¹⁵ formirana je mješovita komisija "sa zadatkom da preuzme popis imena osumnjičenih, optuženih i osuđenih za krivična djela ratnih zločina"¹⁶.

Već na prvom sastanku ove komisije, održanoj 13. jula 2010. godine, strane ugovornice su razmjenile spiskove procesuiranih za ratne zločine pred pravosudnim organima i jedne i druge države¹⁷, a dogovoreni su i kriterijumi i metodi rada, tako da će svi zainteresovani građani moći u Ministarstvu pravde Srbije i Hrvatske da utvrde da li se nalaze na tim spiskovima.

13 U izvještaju DORH-a za 2007 godinu stoji da je u 2007. godini za ovo djelo prijavljeno 110 lica i to za krivično djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva 103, a za krivično djelo ratnog zločina protiv ratnih zarobljenika 7 lica. Takođe se navodi da je od 126 prijava (16 iz ranijih godina) odbačeno 14 krivičnih prijava, a protiv 42 lica podnesen je istražni zahtijev, te da je istraga obustavljena protiv 25 lica, dok je protiv 40 lica podignuta optužnica.

14 Sa spiska ŽDO Požega izostavljeno je 25 predmeta sa 38 procesuiranih lica, a slično je i na području drugih ŽDO. Na spisku DORH/04 nije obuhvaćeno područje ŽDO Slavonski brod (po saznanjima Veritas-a u to vrijeme nije još ni bilo formirano), a u tabelarnom pregledu DORH-a od 01.04.2008., stoji da je na području ovoga ŽDO pokrenut krivični postupak protiv 97 lica, istrga u toku protiv 19 lica, istraga obustavljena protiv 13 lica, optuženo 6, osuđeno 3, a oslobođene 2 lica.

15 Tom prilikom potpisan je Ugovor o ekstradiciji procesuiranih za krivična djela organizovanog kriminala i korupcije.

16 www.seebiz.eu, 15.07.2010. "Tajni spiskovi za ratne zločine od sada na uvid građanima".

17 Na spisku procesuiranih pred srpskim sudom za ratne zločine nalazi se 40 lica, od toga je jedan državljanin RH, dok su svi ostali državljani Srbije, a svi se terete za djela počinjena u toku posljednjeg rata od 1991. do 1995. na području Hrvatske i bivše RSK.

2.3.2. Na spisku procesuiranih koje je hrvatska strana predala srpskoj pod nazivom "Lica protiv kojih se provodi istraga, optuženih bez presude i osuđenih za ratne zločine u RH na dan 31.03.2010." (u daljnjem tekstu DORH/10), nalazi se ukupno 1.534 lica, od toga: pod istragom 433 (310 u istrazi, 123 istraga u prekidu); optuženih bez presude 563 i osuđenih 538 lica (Tabela VIII).

Pojedinačna imena procesuiranih sa ovog spiska mogu se pogledati na Veritasovom sajtu. Potrebno je postupiti kao i kod predhodnog spiska.

Zbirni podaci o broju lica protiv kojih se provodi istraga, optuženih bez presude i osuđenih
za ratne zločine u Republici Hrvatskoj - stanje po DORH-u na dan 31.3.2010. -

Tabela VIII

DRŽAVNO ODVJETNIŠTVO	FAZA POSTUPKA				UKUPNO
	ISTRAGA	PREKID	OPTUŽENJE	OSUĐUJUĆA	
Bjelovar	15	-	157	9	181
Dubrovnik	25	20	12	3	60
Gospić	10	3	17	40	70
Karlovac	48	2	11	34	95
Osijek	4	-	144	83	231
Požega	1	9	7	14	31
Pula	-	2	0	0	2
Rijeka	2	0	1	6	9
Sisak	61	17	37	56	171
Slavonski Brod	11	39	5	3	58
Split	2	0	36	74	112
Šibenik	83	0	5	45	133
Varaždin	0	0	0	7	7
Vukovar	14	21	98	76	209
Zadar	18	10	31	79	138
Zagreb	16	0	2	9	27
UKUPNO	310	123	563	538	1534

Ni na ovom spisku ne nalaze se imena onih lica protiv kojih je postupak bio obustavljen, odnosno onih koji su oslobođeni optužbe ili je protiv njih optužba odbijena ("procesuirani u pasivnom statusu").

2.3.3. Procesuirani u aktivnom statusu (1.534 lica terete se za ukupno 1.674 krivična djela, što znači da je 140 lica procesuirano za više od jednog krivičnog djela). (Tabela IX)

Pregled kvalifikacija krivičnih djela za lica protiv kojih se provodi istraga, optuženim bez presude i osuđenim za ratne zločine u Republici Hrvatskoj

- stanje po DORHu na dan 31.03.2010. godine

Tabela IX

DRŽAVNO ODVJETNIŠTVO	KVALIFIKACIJA KRIVIČNOG DJELA					OSTALA** KD
	RATNI ZLOČIN					
	GENOCID	CIVIL.ST.	RATNI ZAR.	RANJ. I BOL.	KPS*	
Bjelovar	-	178	3	-	-	-
Dubrovnik	-	47	13	-	45	-
Gospić	-	92	9	-	-	-
Karlovac	-	90	3	1	-	1
Osijek	22	201	10	-	-	1
Požega	-	21	10	-	-	-
Pula	-	-	-	-	-	2
Rijeka	-	7	2	-	-	-
Sisak	-	138	26	5	2	4
Slavonski Brod	5	51	2	-	-	-
Split	-	102	21	-	-	1
Šibenik	-	87	47	-	-	-
Varaždin	-	7	4	-	-	-
Vukovar	109	155	15	1	-	1
Zadar	-	133	3	-	1	1

Zagreb	-	20	7	-	-	-
Ukupno	136	1299	175	7	48	11

* KPS – uništavanje kulturnih i povijesnih (istorijskih) spomenika

** Ostala krivična djela:

- Sigurnosna mjera protjerivanje stranca iz zemlje – 1; - Ratni zločin protiv ranjenika i bolesnika – 2; - Organizovanje grupe i poticanje na počinjenje genocida i ratnih zločina – 4; - Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika – 1; - Ugrožavanje lica pod međunarodnom zaštitom – 2; - Agresivni rat – 1; - Protupravno ubijanje neprijatelja – 1; - Uništavanje kulturnih dobara i objekata 3

Najviše ih je procesuirano za kriv. djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva, 1.299 (84% od ukupnog broja procesuiranih); slijedi 175 (10%) lica za krivično djelo ratnog zločina protiv ratnih zarobljenika; 136 (9%) lica za krivično djelo genocida, 48 (3%) za krivična djela uništavanje kulturnih, istorijskih (povijesnih) spomenika (45 na području ŽDO Dubrovnik), te 11 (0,7%) lica za ostala krivična djela ratnih zločina.

Od ukupno procesuiranih lica za krivično djelo genocida (136), čak 109 (52% od ukupnog broja procesuiranih pred ovim sudom) odnosi se na područje ŽDO Vukovar. Sa područja ŽDO Osijek procesuirano je 22 lica (14%) a 5 lica sa područja ŽDO Slavonski Brod.

Od ukupnog broja procesuiranih za genocid, 31 je procesuiran samo za ovo krivično djelo, a ostali 105 u kombinaciji sa krivičnim djelom ratnog zločina protiv civilnog stanovništva.

Od ukupno procesuiranih za genocid, 20 lica se nalazi u fazi istraga u prekidu, 46 lica pod optužbom dok su 44 lica osuđena.

2.3.4. Među 1.534 procesuiranih u aktivnom statusu za ratne zločine pred hrvatskim sudovima, nalaze se i 83 pripadnika oružanih snaga RH (5% od ukupnog broja procesuiranih), što je veliki napredak u odnosu na 2007. godinu, kada je samo 21 pripadnik OS RH bio procesuiran za djela ratnih zločina. (Tabela X)

Pregled pripadnika oružanih snaga RH protiv kojih je u toku krivični postupak ili je donesena osuđujuća presuda

Tabela XI

DRŽAVNO ODVJETNIŠTVO	FAZA POSTUPKA – PRIPADNICI OS RH				
	ISTRAGA	PREKID	OPTUŽENJE	OSUĐUJUĆA	UKUPNO
Bjelovar	-	-	2	-	2
Dubrovnik	-	-	-	-	-
Gospić	-	-	-	-	-
Karlovac	-	-	-	2	2
Osijek	-	-	1	2	3
Požega	1	-	-	6	7
Pula	-	-	-	-	-
Rijeka	-	-	-	4	4
Sisak	9	-	3	1	13
Slavonski Brod	-	-	-	-	-
Split	1	-	5	8	14
Šibenik	1	-	4	-	5
Varaždin	-	-	-	4	4
Vukovar	-	-	-	5	5
Zadar	-	-	-	-	-
Zagreb	16	-	-	8	24
Ukupno	28	0	15	40	83

U istražnoj fazi nalazi se 28 lica; u fazi optuženja bez presude nalazi se 15 lica; a osuđenih je 40 lica (među osuđene uključeni su i oni sa nepravosnažnim presudama)¹⁸; 15 ih je procesuirano samo za ratni zločin protiv ratnih zarobljenika, četvorica za ratni zločin protiv civilnog stanovništva u kombinaciji sa ratnim zločinom protiv ratnih zarobljenika, a ostali za ratni zločin protiv civilnog stanovništva.

¹⁸ Šestorica iz grupe „Marino selo“ bili su nepravosnažno osuđeni, ali im je u međuvremenu Vrhovni sud ukinuo prvostepene presude i predmet vratio na ponovno suđenje.

Među procesuiranima nalaze se i dva pripadnika Armije Autonorne pokrajine Zapadna Bosna¹⁹ i jedno lice koje se tereti zbog ratnog zločina protiv civilnog stanovništva iz Drugog svjetskog rata²⁰.

2.4. Uppedna analiza spiskova DORH/04 i DORH/10/mart

2.4.1. Upoređivanjem podataka sa spiskova DORH/04 i DORH/10 dolazi se do sljedećih podataka: broj istraga se smanjio za 119; broj istraga u prekidu se smanjio za 278; broj lica pod optužbom bez presude smanjio se za 33; a broj osuđenih se takođe smanjio za 39, što je sve dovelo i do ukupnog smanjenja broja procesuiranih u aktivnom statusu od prvog do drugog spiska za 459 lica.

2.4.2. Na prvi pogled nešto ne štima u računici. Naime, po logici stvari, ako se smanjuje broj istraga, onda bi trebalo očekivati da se poveća broj optuženih i osuđenih ili barem da ostanu na istom broju. Rješenje ove zagonetke nalazi se u činjenici da je RH, uglavnom pod pritiskom međunarodne zajednice, unatrag nekoliko godina počela reviziju krivičnih postupaka. Prema podacima iz izvještaja DORH-a za 2008. godinu dolazi se do podataka da je do kraja te godine od ukupno procesuiranih (3.819) istraga obustavljena protiv 1.466 lica (za posljednju godinu i taj broj se mogao samo uvećati), a od ukupnog broja optuženih (1.826), da je 530 lica oslobođeno, optužba odbijena ili su postupci obustavljeni.

2.4.3. S obzirom na iznesene podatke sa spiska DORH/10 o smanjenju svih faza postupka, a sve pod uslovim da nije bilo novih istraga (a bilo ih je i to nekoliko desetina), dolazi se do zaključka da se broj procesuiranih u pasivnom statusu povećao za onoliko koliko se smanjio broj procesuiranih u aktivnom statusu.

2.4.4. Učestvujući na Međunarodnoj konferenciji o nasljeđu haškog Tribunala, održanoj u Hagu 24. i 25. februara 2010. godine, predsjednik Vrhovnog suda Hrvatske Branko Hrvatini i državni odvjetnik (tužilac) Mladen Bajić, uz prisustvo ministra pravosuđa u Vladi RH (Ivana Šimonovića), pred auditorijem od oko četiri stotine ljudi, među kojima su bile i porodice žrtava, rekli su da je Hrvatska na neki način otišla preširoko u optuživanju ljudi koji su sada u Srbiji, prije svega hrvatskih državljana

¹⁹ Fikret Abdić i Ibrahim Jušić, obojici je suđeno pred Hrvatskim sudovima zato što su imali državljanstvo RH, a inače se terete za ratne zločine počinjene nad bošnjacima u Cazinskoj krajini.

²⁰ Ašner Milivoj, živi u Austriji, koja je odbila njegovo izručenje u Hrvatsku zbog starosti i bolesti.

srpske nacionalnosti, koji se terete za ratne zločine. Tužilac Bajić je tokom diskusije naveo da tužilaštvo koriguje optužnice i smanjuje broj optuženih.

2.4.5. Na “preširoko optuživanje” Srba iz Hrvatske i bivše RSK za ratne zločine VERITAS ukazuje još od početka '90, a posebno od 1995., nakon velikog krajiškog egzodusa, kada su procesuiranja Srba kulminirala. Ukazivali smo i dokazivali da je hrvatsko pravosuđe, masovnim i neosnovanim procesuiranjima Srba za ratne zločine, na veoma perfidan način održavalo “demografsku ravnotežu” postignutu tokom rata (cilj će biti ostvaren kada Srba ne bude više od 3% u ukupnom stanovništvu u RH). Argumentovano smo tvrdili da se zbog tih “preširokih optuživanja” u Hrvatsku ne vraća čak oko 100 hiljada Srba iz radno i plodno sposobne populacije. Niko nas nije čuo, a ako neko i jeste, slaba je bila vajda od toga.

2.4.6. Na prvi pogled nelogična je brojka manje osuđenih, no ona može biti posljedica obnove postupka u odsustvu osuđenima po novom Zakonu o krivičnom postupku (stupio na snagu 1. januara 2009. godine) na osnovu kog i osuđeni i državni odvjetnik (javni tužilac) mogu podnijeti zahtjev za obnovu postupka. Prema VERITAS-ovim podacima, državni odvjetnici su i podnijeli takve zahtjeve za najmanje 90 osuđenika bez njihova učešća i znanja dok su najmanje četvorica osuđenika sami podnijeli zahtjev za obnovu, od čega su za najveći broj sudovi dozvolili obnovu i okončali postupke obustavom ili odbijajućom presudom, uglavnom zbog prekvalifikacije krivičnog djela ratnog zločina u oružanu pobunu, što je pod amnestijom.

Spisak lica kojima je pravosnažno okončana obnova postupka nalazi se na VERITAS-ovom sajtu.

<https://www.veritas.org.rs/srpske-zrtve-rata-i-poraca-na-podrucju-hrvatske-i-bivse-rsk-1990-1998-godine/procesuirani-za-ratne-zlocine-u-rh/pregled-obnova-postupaka/>

2.4.7. Upoređivanjem spiska DORH/04 i DORH/10 po pitanju kvalifikacija (strukture) kriv. djela za koje se terete procesuirani u aktivnom statusu, dolazi se do podataka da je identičan procenat procesuiranih za kriv djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva u oba dokumenta (84%); da je identičan procenat procesuiranih za kriv djelo ratnog zločina protiv ratnih zarobljenika (10%) u oba dokumenta; za krivično djelo genocida broj procesuiranih smanjen je za 1%, dok je skoro identičan procenat procesuiranih i za krivično djelo uništavanja kulturnih i istorijskih spomenika.

2.4.8. Upoređivanjem broja procesuiranih u aktivnom statusu pripadnika sukobljenih strana prema spiskovima DORH/04 i DORH/10, dolazi se do zaključka da je u ovom segmentu došlo do najvećih promjena. Naime, učešće pripadnika OS RH u ukupnom broju procesuiranih u aktivnom statusu sa jednog procenta, koliko ih je bilo na spisku DORH/04, poveća se na pet procenata, koliko ih je na spisku DORH/10.

2.5. Spisak DORH/ 2010 /sept

2.5.1. Veritas je u posjedu spiska osumnjičenih, optuženih i osuđenih lica za krivična djela ratnih zločina pred hrvatskim sudovima sa stanjem na dan 30. septembar 2010. godine. Na ovom spisku je ukupno 1.549 lica, od kojih je pod istragom 377 (od toga je istraga u prekidu za 111 lica), 603 je pod optužbom, dok ih je 569 osuđeno.

2.5.2. Prosta računica pokazuje da je na ovom spisku u odnosu na onaj prethodni od 31.marta 2010. godine, 15 lica više ukupno gledano, dok je gledano po fazama osumnjičenih (pod istragom) manje za 56, a optuženih za 40 i osuđenih za 31 više.

2.5.3. Poimeničnim upoređivanjem ovog sa prethodnim spiskom utvrdili smo da je sa prethodnog spiska skinuto 65 imena, a na novom spisku dodato 80 novih imena, što daje brojku od 145 različitih imena u međusobnom odnosu ova dva spiska.

2.5.4. Upoređivanjem ovog sa prethodnim spiskovima, primjetili smo da znatan broj osuđenih lica sa spiska iz 2004. godine nisu bili na spiskovima iz 2009. i 2010 / mart, da bi se ponovo pojavili na ovom spisku.

2.5.5. Na spisku procesuiranih iz septembra 2010. nalazila su se i dva pripadnika AP ZB (Fikret Abdić i dr), dok su svi ostali krajiški Srbi ili pripadnici JNA, a ima i nešto dobrovoljaca.

2.5.6. S obzirom na neznatan broj razlika između ovog i Spiska DORH/10/mart, za ovaj spisak nismo pravili detaljniju analizu i komparaciju sa predhodnim spiskovima.

Pojedinačna imena procesuiranih sa ovog spiska mogu se pogledati na Veritasovom sajtu. Potrebno je postupiti kao i kod predhodnog spiska.

<https://www.veritas.org.rs/srpske-zrtve-rata-i-poraca-na-podrucju-hrvatske-i-bivse-rsk-1990-1998-godine/procesuirani-za-ratne-zlocine-u-rh/spisak-dorh-2010-septembar/>

2.6. Spisak DORH/13

2.6.1. Veritas je u posjedu DORH-vog Spiska osumnjičenih, optuženih i osuđenih lica za krivična djela ratnih zločina pred hrvatskim sudovima sa stanjem na dan 31. mart 2013. godine. Na ovom spisku je ukupno 1.577 lica, od koji je pod istragom 328, 654 je pod optužbom, dok ih je 595 osuđeno.

2.6.2. Prosta računica pokazuje da je na ovom najnovijem spisku u odnosu na onaj prethodni od 30. septembra 2010. godine, 28 lica više ukupno gledano, dok je gledano

po fazama osumnjičenih (pod istragom) manje za 49, a optuženih za 51 i osuđenih za 26 više.

2.6.3. Između ova dva posljednja spiska desila se jedna značajna promjena koja se očituje u prenošenju predmeta u istražnoj i fazi optuženja sa manjih na četiri veća županijska suda: Zagreb, Osijek, Rijeka i Split.²¹

2.6.4. Analizom ovog spiska, utvrdili smo da se isti predmet vodi kod dva suda, i onog primarnog i ovog novog sekundarnog. Tako se 53 predmeta vode i kod vukovarskog i kod osiječkog, 23 i kod slavonskobrodskog i kod osiječkog, 9 i kod sisačkog i kod zagrebačkog, 1 i kod zagrebačkog i sisačkog, što umanjuje ukupan broj procesuiranih po ovom osnovu za 86 imena. Utvrdili smo i da se 7 predmeta duplira pred istim sudom (Bjelovar 1, Zagreb 2, Karlovac 2, Rijeka 2).

2.6.5. Pojedinačnim upoređivanjem spiskova Županijskih sudova, utvrdili smo da je sa predhodnog spiska skinuto 143 imena (Zadar 7, Šibenik 3, Dubrovnik 29, Bjelovar 14, Sisak 40, Karlovac 15, Požega 5, Rijeka 8, Sl. Brod 12, Split 1, Vukovar 9); dodano 77 novih (Šibenik 3, Sisak 4, Osijek 17, Požega 1, Rijeka 5, Split 7, Vukovar 1, Zagreb 39) i da je sa ovih sudova na zagrebački, riječki, osječki i splitski sud preneseno 211 procesuiranih (Zadar 1, Šibenik 10, Dubrovnik 14, Bjelovar 130, Sisak 68, Gospić 8, Karlovac 4, Požega 7, Sl. Brod 19, Split 1, Varaždin 4, Vukovar 16, Zagreb 1).

2.6.6. Uočili smo da se na hrvatskom spisku procesuiranih nalaze i najmanje 2 lica pravosnažno oslobođena optužbe (oba u Požegi).

2.6.7. Poimeničnim upoređivanjem ovog sa prethodnim spiskom, utvrdili smo da je sa prethodnog spiska skinuto 143 imena, a na novom spisku dodato 77 novih imena, što daje brojku od 220 različitih imena u međusobnom odnosu ova dva spiska.

2.6.8. Ako sa novog spiska skinemo duple predmete kod istog (7) i različitih sudova (86), odnosno pravosnažno oslobođene (2), na ovom spisku ostalo bi 1.482 lica, što je za 67 lica manje u odnosu na predhodni spisak iz septembra 2010. godine.

2.6.9. Ni za ovaj spisak nismo pravili detaljnije analize niti komparacije sa predhodnim spiskovima zbog manjeg broja razlika.

Pojedinačna imena procesuiranih sa ovog spiska mogu se pogledati na Veritasovom sajtu. Potrebno je postupiti kao i kod predhodnog spiska.

<https://www.veritas.org.rs/srpske-zrtve-rata-i-poraca-na-podrucju-hrvatske-i-bivse-rsk-1990-1998-godine/procesuirani-za-ratne-zlocine-u-rh/spisak-dorh-2013-mart/>

²¹ Zakon o primjeni statuta međunarodnog kaznenog suda i progonu za kaznena djela protiv međunarodnog ratnog i humanitarnog prava (NN 175/03, 29/04, 55/11, 125/11)

2.7. Spisak DORH/17

2.7.1. Nakon više godina "hladnog rata" između Srbije i Hrvatske, izazvanog optužnicom srpskog Tužilaštva za ratne zločine (preuzete od bivšeg Vojnog tužilaštva u Beogradu) protiv 43 Hrvata (među kojima su bili i Vladimir Šeks, Tomislav Merčep, Branimir Glavaš, Ivan Vekić...), koja je u avgustu 2011. dostavljena hrvatskom Ministarstvu pravosuđa radi uručenja optuženima, a što je na hrvatskoj strani "isprovociralo" donošenje Zakona o ništetnosti određenih pravnih akata pravosudnih tijela bivše JNA, bivše SFRJ i Republike Srbije²², konačno su se u martu 2018. u Beogradu sastali ministri pravde Srbije i Hrvatske, Nela Kuburović i Dražen Bošnjaković, koji su se "saglasili da postoji dobra volja dvije države za saradnjom i rješavanjem svih otvorenih pitanja u oblasti pravosuđa".

2.7.2. Na sastanku je u tom smislu dogovoreno formiranje dvije zajedničke komisije čiji će članovi raditi na rješavanju problema procesuiranja ratnih zločina, kao i razmjene spiskova osoba optuženih ili osuđenih za ratne zločine.²³

2.7.3. U aprilu 2018. godine, hrvatska strana je srpskoj dostavila Spisak procesuiranih sa stanjem na dan 31.03.2017., na kojem se nalazi ukupno 1.396 lica.

2.7.4. Ovaj spisak se nalazi u Ministarstvu pravde Republike Srbije i Tužilaštva za ratne zločine Republike Srbije. U više navrata smo i pismeno i usmeno tražili ovaj spisak kako bi mogli izvršiti i njegovu "dubinsku" analazu i komparaciju sa predhodnim spiskovima, ali ga, uprkos obećanjima nismo dobili ni od jednih ni od drugih

2.7.5. Nemogućnost uvida u spisak DORH/17, uveliko nam je otežalo pravljenje ove analize. Umjesto komparacije sa predhodnim spiskovima "kratkim putem" morali smo koristiti "zaobilazni put" što nam je oduzelo mnogo vremena i truda.

3. KARAKTERISTIKE DORH-OVIH SPISKOVA PROCESUIRANIH LICA ZA RATNE ZLOČINE

3.1. Da li su spiskovi manjkavi?

3.1.1. Ratni zločini ne zastarijevaju, zbog čega, kada bi neko i htio ne može da garantuje da neće biti novoproceniranih lica za ratne zločine. To je razumno i racionalno razmišljanje.

3.1.2. Međutim, prema dosadašnjem iskustvu, u radu hrvatskih pravosudnih organa po pitanju procesuiranja Srba za ratne zločine, može se zaključiti da sudski procesi, pored opravdanog razloga da se svi počinioi ratnih zločina izvedu pred lice

²² NN 124/11

²³ <http://rs.n1info.com/Vesti/a373926/Sastanak-Nele-Kuburovic-i-ministra-pravde-Hrvatske.html>

pravde, imaju i drugi cilj – odvrćanje izbjeglica, prvenstveno Srba, od povratka u zavičaj.

3.1.3. Upoređivanjem do sad objavljenih spiskova procesuiranih za ratne zločine, dolazi se do zaključka da su spiskovi poprilično nesređeni, da neka lica bez osnova nestanu sa pojedinog spiska, pa se ponovo pojave na drugom spisku²⁴, izostavljanje sa spiskova procesuiranih kompletnih krivičnih predmeta sa više osuđenika²⁵, a sve to kod izbjeglica, onih kojih se ovi spiskovi najviše i tiču, stvara utisak namjerno izazvanog haosa, a u cilju izazivanja straha od tajnih spiskova, što izbjeglice najviše i odvraća od povratka.

3.1.4. Ovi spiskovi nisu definitivni (konačni). Za sve ovo vrijeme odvijaju su se i nove istrage, podižu nove optužnice i donose nove presude. Hrvatsko pravosuđe obilato koristi institut nezastarjevanja krivičnog gonjenja za ratne zločine i iznova otvaraju istrage protiv lica (uglavnom Srba), kojih nije bilo na prethodnim spiskovima.

3.1.5. Po VERITAS-ovoj evidenciji među 177 do sada uhapšenih Srba iz Hrvatske i bivše RSK po potjernicama iz Zagreba, bilo je najmanje 13 grešaka u identitetu²⁶. Kod izbjeglih Srba stvara se utisak da su te greške dio smišljenog plana hrvatskog rukovodstva da se preko totalnog haosa svi Srbi iz Hrvatske i bivše RSK drže pod tenzijom, da se svaki od njih može naći, bez obzira da li je za nešto kriv ili nije, pod optužbom ili presudom za ratni zločin, što im je ujedno i poruka da se drže što dalje od Hrvatske. Nažalost, za sada im to dobro uspeva.

3.2. Ima li tajnih spiskova procesuiranih?

3.2.1. Često se do sada u praksi, bilo u medijima, bilo u nastupima političara²⁷, moglo čuti da postoje neke tajne optužnice ili tajni spiskovi.

Treba otvoreno reći da po ZKP-u RH nema tajnih “optužnica”, kao što nema ni tajnih istraga (u bukvalnom smislu) ili presuda. Samo se uslovno može govoriti o tajnim procesima i to za ona lica protiv kojih se postupak vodi u odsustvu, zbog čega sud sa

24 Janko Radmanović je bio na međunarodnoj potjernici iz 2001. godine, na kojoj je stajalo da je u odsustvu osuđen na 20 godina; nije ga bila na spisku DORH/04, a onda se njegovo ime pojavilo na DORH/09, da bi opet izostao sa spiska DORH/10.

25 Sa spiskova DORH/04 i DORH/10 izostavljeno je 25 krivičnih predmeta sa 38 procesuiranih lica pred Županijskim sudom u Požegi.

26 Dana 25. marta 2010. godine u Londonu je uhapšen Srbin iz Hrvatske Mile Bosnić po Interpolovoj potjernici koju je za njim raspisao Biro Interpolu Zagreb zbog ratnih zločina koje je počinio 1991. i 1992. godine na području Slunja, dok je bio “na funkciji predsjednika Ratnog predsjedništva te opštine” Nakon nekoliko dana provedenih u ekstradicionom pritvoru Bosnić je pušten na slobodu nakon što je, uz svesrdnu pomoć Veritasa i žestoke medijske kampanje, utvrđeno da je uhapšen pogrešni Mile Bosnić.

27 Bivši hrvatski predsjednik Mesić, poslije sastanka sa predsjednikom Srbije Tadićem, održanog 20. juna 2009. godine u Novom Sadu, izjavio je da će u Hrvatskoj na svim nadležnim nivoima pokrenuti pitanje postojanja tajnih spiskova u vezi sa izvršenjem ratnih zločina i tako otvoriti masovnij povratak izbjeglica u Hrvatsku.

U junu 2009. godine, portparol Tužilaštva za ratne zločine Bruno Vekarić je objasnio da se “kolokvijalni naziv tajne optužnice” odnosi na lica koja su pod istragom i još nisu optužena, dodajući da postoji i velik broj presuda u odsustvu.

njima komunicira preko oglasne ploče suda (dostava poziva i sudskih pismena procesuiranima vrši se isticanjem na oglasnoj ploči suda), a u odsustvu procesuirani moraju imati i branioca po službenoj dužnosti, koji takođe dobija pozive i sudska pismena. Dakle, činjenica da se protiv neke lica vodi postupak uslovna je tajna.

3.2.2. Pošto je veliki broj procesuiranih, uglavnom u odsustvu, posljedica rata (koji je sam po sebi neredovna situacija), većina nije ni znala da su procesuirani (po podacima DORH-a iz 2009. godine u odsustvu je osuđeno 438 lica), a s obzirom da je povratak Srba u Hrvatsku tekao vrlo sporo, zbog čega je međunarodna zajednica i zahtjevala od Hrvatske da objavi spisak procesuiranih kako bi takav spisak bio u funkciji efikasnijeg povratka, a to bi mogao biti ako je dostupan svim zainteresovanim. Ako su spiskovi tajni u bilo kojoj fazi postupka, onda oni i ne mogu ni biti u funkciji efikasnijeg povratka. Zbog toga spiskovi procesuiranih koji dolaze iz Hrvatske, ako su i dalje u funkciji boljeg povratka, ne mogu biti tajni, pa čak ni u fazi istrage, jer se protiv i njih, u odsustvu procesuiranih, određuje pritvor i raskisuje potjernice i domaće i međunarodne. U protivnom zaista bi bilo neuobičajeno i protuzakonito da se procesuirani za ratne zločine obavještavaju, u novim staništima, da su procesuirani i da im se na taj način pruža šansa da izbjegnu krivičnu odgovornost za najteža krivična djela kao što su ratni zločini.

3.2.3. Odgovorni iz Ministarstva pravde i tužilaštava Hrvatske i Srbije, kao i ambasade Hrvatske u Srbiji, morali bi javno govoriti, kada već javno pozivaju ljude da lično mogu provjeriti u ambasadi Hrvatske, odnosno u Ministarstvu pravde Srbije da li su procesuirani, da je to u funkciji bržeg i boljeg povratka izbjeglica u Hrvatsku, a tek potom, u drugom planu, i zbog njihovog eventualnog izručenja u Hrvatsku, odnosno nastavka krivičnog gonjenja u Srbiji.

3.3. Korelacija krivičnih djela ratnih zločina i oružane pobune

3.3.1. Hrvatsko pravosuđe je od samog početka sukoba, što znači od 17. avgusta 1990. godine²⁸ počela procesuirati Srbe za krivično djelo oružane pobune. Prema zvaničnim podacima Ministarstva pravosuđa Hrvatske od 25.02.2002. godine, od dana stupanja na snagu Zakona o općem oprost²⁹, od 5.10.1996. pa do kraja 2001. godine, amnestirano je za krivično djelo oružane pobune 21.255 lica³⁰.

28 Toga dana je zvanično započela pobuna Srba u Hrvatskoj, pejorativno od hrvatskih medija nazvana "balvan revolucija"

29 Po ovom zakonu sva djela vezana za rat i ratna dešavanja na prostoru Hrvatske, osim ratnih zločina i međunarodnog terorizma, su pod oprostom (amnestijom)

30 Izvještaj sa ovim podacima delegacija Ureda Vlade RH za zatočene i nestale predala je delegaciji Komisije Vlade SRJ za humanitarna pitanja i nestala lica na sastancima održanim 6. i 7. novembra 2001. godine u Beogradu i 26. i 27. februara 2002. godine u Zagrebu.

Taj broj je sada znatno veći jer su nadležna državna odvjetništva RH i poslije 2001. godine vršila prekvalifikacije s krivičnog djela ratnih zločina na oružanu pobunu, nakon čega se i na ta lica primjenjuje Zakon o općem oprost.

3.3.2. U izvještaju DORH-a za 2008. godinu po pitanju prekvalifikacije s ratnog zločina na oružanu pobunu iznosi se slijedeći stav: “to je prihvatljivo rješenje, jer ako se za bilo koju od ovih lica naknadno utvrdi da je neposredno naredila ili počinila krivično djelo ratnog zločina, ne postoje procesne zapreke za pokretanje krivičnog postupka”.

Ovakav stav DORH-a dodatno plaši Srbe potencijalne povratnike u Hrvatsku. Naime, znajući da je i Zakon o oprost i ZKP/2009. donesen na veliki pritisak međunarodne zajednice, što je bio i uslov Hrvatskoj za otvaranje najvažnijeg poglavlja “Pravosuđe i osnovna prava”³¹ u pristupnim pregovorima o članstvu RH u EU, potencijalni povratnici se plaše upravo mogućnosti, koju najavljuje i DORH, da bi se, moguće i iz nekih dnevnopolitičkih razloga, ponovo mogli aktivirati krivični postupci obustavljeni zbog prekvalifikacije ratnih zločina u oružanu pobunu.

3.3.3. Spisak procesuiranih kao ni spisak amnestiranih za oružanu pobunu nikada nije objavljen cjelovito, ali jeste, naravno u hrvatskim medijima i u toku i poslije sukoba, parcijalno za neka sela, grad ili regiju, što kod velike većine, posebno radno i plodno sposobnih Srba, uslovljava strah da su i dalje na nekom “tajnom spisku” i da će biti uhapšeni ukoliko bi se vratili u zavičaj. Treba naglasiti da se službena Hrvatska, kao ni njeni mediji, nisu nešto posebno ni trudili da razbiju strah od povratka izbjeglim Srbima uslovljen mogućim krivičnim postupcima.

3.4. Promjena lokacije za dobijanje informacija o procesuiranima

3.4.1. Od 15. jula 2010. godine informacije o eventualnom vođenju krivičnog postupka pred pravosudnim organima RH mogu se dobiti u Ministarstvu pravde Republike Srbije. Prema uputstvu objavljenom na sajtu ovog ministarstva (www.mpravde.gov.rs) treba popuniti propisani formular koji se može skinuti sa navedenog sajta i, uz kopiju lične karte, predati ga na pisarnici Ministarstva pravde, nakon čega će podnosilac zahtjeva dobiti odgovor u najkraćem mogućem roku, najkasnije za 15 dana.

3.4.2. Treba istaći da se još od pojave prvog spiska procesuiranih lica za ratne zločine pred hrvatskim sudovima, tj. od septembra 2004. godine, identična informacija mogla dobiti u diplomatsko-konzularnim predstavništvima RH u Srbiji, s tim da je postupak obraćanja bio nešto drugačiji. Naime, zainteresovano lice je moralo lično otići

31 Dana 30. juna 2010. godine Hrvatska je na međunarodnoj konferenciji sa EU, održanoj na razini ministara spoljnih poslova, otvorila pregovore u preostala tri poglavlja, među kojima i “poglavlje nad poglavljima” Pravosuđe i osnovna prava.

u predstavništvo RH, ostaviti svoje lične podatke i broj telefona, na koji je, takođe za 10 do 15 dana, to lice obavještavano da li jeste ili nije na listi procesuiranih.

3.4.3. Iako diplomatsko-konzularna predstavništva RH nikada nisu javno iznosili podatke o broju podnesenih zahtjeva, VERITAS procjenjuje, isključivo po obraćanjima podnosilaca i prije i poslije podnošenja zahtjeva, našim kancelarijama, da je broj podnosilaca bio veoma skroman.

Naime, potencijalni podnosioci zahtjeva strahovali su od obraćanja, a posebno odlaska u hrvatska diplomatsko-konzularna predstavništva, da bi na taj način otkrili svoju adresu ukoliko budu na spisku procesuiranih, odnosno da bi samo “raspitivanje” bio razlog za naknadno procesuiranje po logici “čim se raspituješ, vjerovatno si i kriv za nešto”. Strahovalo se čak i od mogućeg hapšenja u prostorijama diplomatsko-konzularnih predstavništava kao “teritoriji” hrvatske države.

U diplomatsko-konzularnim predstavništvima RH informaciju sa spiska procesuiranih najviše su tražili ona lica koja su već imala informaciju (uglavnom dobijenu preko VERITAS-a) da nisu na spisku procesuiranih, a maksimalno su izbjegavali traženje informacija sa ovog spiska oni koji su već imali informaciju da se nalaze na spisku procesuiranih.

3.4.4. Promjenom lokacije o dobijanju informacija sa spiska procesuiranih iz hrvatskih diplomatsko-konzularnih predstavništava u Ministarstvo pravde Srbije, prema VERITAS-ovim saznanjima, nije se ništa bitno promijenilo: oni koji su imali informaciju da su bili na nekom ranijem spisku i dalje izbjegavaju javljanje Ministarstvu pravde Srbije, uglavnom iz bojazni da će otkriti svoju adresu, tim više što se traži i kopija lične karte, i da će ukoliko se nalaze na spisku procesuiranih, što najčešće znači i na interpolovoj potjernici, biti uhapšeni.

3.4.5. Promjenom lokacije, povećao se i broj posjeta VERITAS-ovom sajtu, na kojem se nalaze i spiskovi procesuiranih, ali se povećao i broj neposrednih kontakata sa predstavnicima VERITAS-a, kako posjetom kancelarijama u Beogradu ili Banja Luci, tako i telefonom ili imejl porukama.

Najčešći utisak je da su svi oni koji su se obratili Ministarstvu pravde, obratili se i VERITAS-u, kako prije podnošenja zahtjeva, uglavnom sa pitanjem koliko je to obraćanje bezbjedno, tako i nakon dobijenog odgovora, sa molbom da im objasnimo taj pismeni odgovor, bez obzira da li je pozitivan ili negativan.

3.4.6. Proces procesuiranja Srba i bivših pripadnika JNA traje već skoro tri decenije, a ovaj problem je postao “vitalan” od 2001. godine, kada je Hrvatska započela proces raspisivanja međunarodnih potjernica za procesuiranim licima, na osnovu kojih je odmah i počelo hapšenje Srba širom svijeta.

Ova tema veoma je prisutna i u politici i u medijima godinama unazad, posebno od zaključenja Sporazuma Srbije i RH o saradnji u progonu počinilaca ratnih zločina, zločina protiv čovječnosti i genocida i Ugovora o ekstradiciji između RH i Srbije za krivična djela organizovanog kriminala i korupcije od 30. juna 2010. godine. Zapravo slobodno se može reći da nema Srbina iz Hrvatske i bivše RSK, kao ni pripadnika bivše JNA koji su se zatekli u toku rata na području Hrvatske, koji ne poznaju nekog bliskog rođaka, prijatelja ili saborca koji je bio u problemu sa procesima za ratne zločine³².

3.5 Šta znači potvrda Ministarstva pravde Srbije?

3.5.1. Na pismeni zahtjev podnosioca, Ministarstvo pravde Srbije šalje tipizovane odgovore u dvije varijante; ili da podnosilac nije na spisku procesuiranih ili da jeste, i ako jeste u kojoj fazi mu je krivični postupak.

Oni koji su dobili odgovor da nisu, obavezno pitaju (za sada se obraćaju VERITAS-u) da li im taj odgovor grantuje da mogu slobodno putovati i u Hrvatsku i van Hrvatske.

3.5.2. Informacija o statusu pred Hrvatskim sudovima odnosi se na period do određenog dana (zadnji spisak je presjek stanja na dan 31.03.2017.), ali ne i poslije toga dana.

Zna se da ratni zločini ne zastarijevaju i da je moguće bilo kada procesuirati neko lice za ratni zločin. Dosadašnje iskustvo nas uči da je dovoljno da komšija Hrvat za povratnika Srbina podnese prijavu policiji da je u toku rata “nešto uradio nekom Hrvatu” i da sljedi pritvaranje, a nakon toga najčešće i privođenje uz crvenu prijavu istražnom sudiji.

Značaj tih potvrda upitan je i zbog nesređenosti spiskova/evedencija o procesuiranima. Jedno je sigurno a to je da ako je neko procesuiran, a potvrdu dobio da nije na spisku procesuiranih, ta potvrda ga neće spasiti od eventualnog hapšenja ili sudskog procesa.

3.5.3. Oni koji su pismeno obavješteni da su procesuirani postavljaju mnogo više pitanja a najčešće: da li će biti hapšeni i izručeni u Hrvatsku; da li imaju pravo žalbe, odnosno prigovora na rješenje o otvaranju istrage, optužnicu ili presudu; može li im se suditi u Srbiji i na čiju inicijativu, prijedlog ili zahtjev; da li samim tim što su na spisku procesuiranih znači i da su na Interpolovim potjernicama; mogu li putovati van Srbije; ko ih može zastupati pred hrvatskim sudovima; mogu li doći do sudskih spisa i vidjeti ko ih i zašto tereti; šta je ekstradicija, transfer ili ustupanje predmeta odnosno dokaza; pod kojim uslovima se može obnoviti postupak i sl.

³² Svako hapšenje Srbina iz Hrvatske bilo gdje u svijetu, posebno povratnika u Hrvatsku, odražava se na velik broj ostalih Srba da se ne vraćaju u zavičaj.

3.6. Što bi trebalo da još uradi Ministarstvo pravde Srbije?

3.6.1. Iz dugogodišnjeg iskustva u radu sa izbjeglicama iz Hrvatske, i sa onima koji jesu i sa onima koji nisu procesuirani pred hrvatskim sudovima za ratne zločine, smatramo da bi trebalo, a to ujedno i predlažemo, da Ministarstvo pravde Srbije, samo ili zajedno sa Ministarstvom pravde Hrvatske, otvori kancelariju, jednu ili više, u kojima bi stručnjaci iz oblasti krivičnog prava zainteresovanima pružali pravnu pomoć, po mogućnosti besplatno, po pitanjima koja su istaknuta u prethodnoj tački.

3.6.2. Svakako da bi bilo najbolje da timovi za pružanje pravne pomoći budu mješovitog sastava iz Hrvatske i Srbije da im na raspolaganju budu sudski spisi, bar najosnovniji dokumenti, kao što su rješenja o provođenju istrage, optužnice i presude, kako bi procesuirani imali uvid ko ih i zašto tereti, nakon čega bi se mogli odlučiti koje korake će dalje preduzimati.

Iskustvo nas uči da bi takve kancelarije imale znatno više stranaka nego što ih je do sada podnijelo pismene zahtjeve Ministarstvu pravde Srbije za provjeru informacije o statusu pred hrvatskim sudovima.

3.6.3. Dio opisanih poslova mogle bi obavljati i neke nevladine organizacije na način kako je to do sada radio VERITAS, normalno pod nešto izmjenjenim okolnostima (da Ministarstvo pravde takvoj organizaciji stavi na raspolaganje sudsku dokumentaciju i da, makar djelomično, finansira/donira rad takve organizacije)³³.

3.7. Što trebaju znati u odsustvu procesuirani?

3.7.1. U fazi istrage ili optuženja:

a) mogu čekati da nadležni organi Hrvatske i Srbije, po potpisanim bilateralnim ugovorima, preduzmu izvjesne radnje: zamolbenim putem saslušaju ih kao osumnjičene³⁴ ili da Hrvatska dostavi dokaze Tužilaštvu za ratne zločine Srbije radi pokretanja krivičnog postupka u Srbiji³⁵;

b) da idu u susret događajima i opunomoćiti nekog advokata iz Hrvatske da izvrši uvid u spis radi pribavljanja informacija ko ga i zašto tereti, a nakon toga krenuti u

33 Veritas je imao usmeni dogovor sa bivšim ministrom pravde Nikolom Selakovićem da se otvori takva kancelarija pri Ministarstvu pravde R. Srbije. Nakon odlaska Selakovića na novu funkciju, njegovi nasljednici u tom ministarstvu ne pokazuju nikakvo interesovanje za ovaj problem.

34 U zadnjih nekoliko godina na ovaj način saslušano je nekoliko stotina osumnjičenih pred sudijama u Srbiji.

35 "Radio Slobodna Evropa", 06.05.2010. godine - "Smanjen broj Srba optuženih ili osuđenih za ratne zločine u Hrvatskoj" - Prema izjavi potparola Tužilaštva za ratne zločine Srbije "Trenutno je 45 predmeta u opticaju između srpskog i hrvatskog tužilaštva. Dokaze za 4 predmeta ustupili smo mi njima, prihvatili smo 20 predmeta od Hrvatskog odvjetništva, 9 još uvijek razmatramo, a 12 smo odbili da radimo.

akciju prikupljanja dokaza (izjava svjedoka, vještaka, video i tonskih zapisa, fotografija, pisane dokumentacije...) koji idu u prilog njegovoj nevinosti, i da ih sam ili preko branioca dostavi nadležnom državnom tužilaštvu u RH, koje može odustati od daljnjeg krivičnog gonjenja, što ima za posljedicu obustavu krivičnog postupka³⁶ ili

c) u dogovoru sa nadležnim tužiocem u Hrvatskoj i izabranim braniocem, pojaviti se pred hrvatskim sudom i odgovorati za inkriminirana djela³⁷.

3.7.2. U fazi osuđujuće presude

U Hrvatskoj je početkom 2009. godine stupilo na snagu dvadesetak novih zakona. Jedan od njih je i Zakon o kaznenom (krivičnom) postupku³⁸, iz kojega odredbe koje se odnose na tajnost istrage i vanredne pravne lijekove stupaju na snagu 1. januara iste godine, dok se primjena ostalih odredaba odlaže do jula te, odnosno do septembra 2011. godine.

Hrvatski mediji i struka su nadugo i naširoko komentarisali sve ostale novine u novom Zakonu o kaznenom postupku (ZKP), kao "najvećoj reformi krivičnog zakonodavstva u hrvatskoj povijesti", osim odredaba koje se odnose na vanredni pravni lijek "obnovu krivičnog postupka", a koje su u direktnoj vezi sa izbjeglim i prognanim Srbima iz RH, koji su pravosnažno u odsustvu osuđeni zbog ratnih zločina³⁹.

Dakle, odredbe o ponavljanju postupka iz novog hrvatskog ZKP-a odnose se upravo na one iz kategorije osuđenih u odsustvu. Prema starom ZKP-u, krivični postupak u kojem je lice pravosnažno osuđena u odsustvu, mogao se ponoviti ako osuđenik ili njegov branilac podnesu zahtjev za ponavljanje postupka u roku od jedne godine od dana kada je osuđenik saznao za presudu ako je nastupila mogućnost da joj se sudi u njezinoj prisustvu.

Razne međunarodne organizacije i institucije koje se bave zaštitom ljudskih prava, godinama su kritikovale institut suđenja u odsustvu u Hrvatskoj, naglašavajući da

36 U pismu ministarke pravde RH Ane Lovrin iz jula 2007. godine, upućenog udruženju "91 region" (udruženje okuplja bivše pripadnike bivše JNA procesuirane od strane hrvatskih pravosudnih organa za djela ratnog zločina) upravo se sugeriše procesuiranima da prikupe dokumentaciju koja im ide u prilog i da ju dostave nadležnom tužilaštvu radi ponovne ocjene dokaza i eventualnog odustanka od daljnjeg gonjenja.

37 Novaković Dušan, u odsustvu osuđen od strane Županijskog suda u Šibeniku na 10 godina zatvora zbog ratnog zločina nad ratnim zarobljenicima. Pošto nije imao nikakve veze sa inkriminiranim djelom dobrovoljno je otišao u Hrvatsku u avgustu 2002. godine i zatražio obnovu postupka. U pritvoru je proveo oko 4 mjeseca, i nastavio da se brani sa slobode uz mjeru oduzimanja putne isprave. U junu 2003. godine nadležni sud je protiv njega obustavio krivični postupak. Serdar Dane, osuđen od strane ŽS u Gospiću u odsustvu na 15 godina zatvora zbog krivičnog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva. Pošto nije imao nikakve veze sa inkriminiranim djelom, dobrovoljno se 21.10.2003. godine, na graničnom prelazu Bajakovo, predao hrvatskoj policiji i zatražio obnovu postupka. Nakon raznih peripetija, 23.09.2004. godine, oslobođen je optužbe i pušten iz pritvora.

38 "Narodne novine" broj 152 od 24.12.2008. godine.

39 Razlog zbog čega hrvatski mediji i struka nisu uopšte komentarisali ove novine u novom ZKP-u, vjerovatno i leži u činjenici što je ta novina rezultat višegodišnjih pritisaka međunarodne zajednice i što znači svojevrсно priznanje "etnički motivisanih procesa" vođenih u cilju sprječavanja povratka prognanih Srba na njihova imanja.

su presude u odsustvu protiv Srba donošene bez validnih dokaza, istovremeno zahtjevajući od Hrvatske da iznađe način na koji bi izvršila reviziju svih do sada pravosnažnih presuda izrečenih u odsustvu.

Takvim konstatacijama i zahtjevima išla je u prilog i činjenica da su hrvatski sudovi u ponovljenim postupcima, nakon dobrovoljne predaje ili ekstradicije, izricali veoma često oslobađajuće presude⁴⁰.

Pod tim pritiscima DORH je još u toku 2007. godine zauzeo stav, kojeg je prezentovao međunarodnoj zajednici i predstavnicima nadležnih tijela susjednih država, da "ukoliko neka lica zna da je pravosnažno osuđena za ratni zločin u RH, a raspolaže dokazima, pismenima ili dokumentima iz kojih je nesporno jasno da ona nije počinilac, neka ih dostavi DORH-u koje će u tom slučaju predložiti redovno ponavljanje krivičnog postupka". Međutim, u praksi se taj stav DORH-a nije primjenjivao sve do stupanja na snagu novog zakona o krivičnom postupku⁴¹.

3.7.3. Novine u ZKP/09

U članu 504. stav 2. novog ZKP-a RH stoji: "Zahtjev za obnovu kaznenog postupka mogu podnijeti stranke i branitelj i u slučaju iz članka 501. stav. 1. točka 3. ovog Zakona ("ako se iznesu nove činjenice ili se podnesu novi dokazi koji su sami za sebe ili u svezi s prijašnjim dokazima prikladni da prouzroče oslobođenje lica koja je bila osuđena ili njezinu osudu po blažem kaznenom zakonu") i ako je okrivljenik suđen u odsustvu (članak 402. stavak 3. i 4.), bez obzira jeli osuđenik prisutan".

Dakle, ova nova odredba daje zakonsku osnovu da svi oni koji su osuđeni u odsustvu, ukoliko su u mogućnosti da pribave nove činjenice i dokaze u korist svoje nevinosti, direktno ili preko svojih branitelja, odnosno nadležnog tužilaštva, bez njihova prisustva, što znači i bez odlaska, dobrovoljnog ili ekstradicionog, u hrvatske zatvore, podnesu zahtjev za ponavljanje postupka i da u tome uspiju.

40 od 64 do sada ekstrahiranih lica u RH, protiv 25-orice je postupak obustavljen ili su optužbe odbijene.

41 Slučaj Edite Rađen – Potkonjak – jedna je od onih koja je u odsustvu osuđena na 15 godina zatvora za ratni zločin protiv civilnog stanovništva na osnovu iskaza "svjedoka po čuvenju". Pošto je osuđena prikupila izjave desetak svjedoka i materijalne dokaze da je u inkriminisano vrijeme bila na svom radnom mjestu, koje je daleko od mjesta događaja, podnijela je nadležnom sudu zahtjev za ponavljanje postupka. No, nadležni sud je, rješenjem od 16.11.2005. godine, odbio njen zahtjev pozivom na tada važeću zakonsku odredbu po kojoj je preduslov za ponavljanje postupka dostupnost osuđene lica organima gonjenja RH. Vrhovni sud RH, na sjednici od 27.04.2007. godine, odlučujući po žalbi osuđene i uz pozitivno mišljenje DORH-a, ukida prvostepeno rješenje i predmet vraća prvostepenom sudu na ponovno odlučivanje, uz obrazloženje da "sud prvog stepena u ponovljenom postupku izvidi te činjenice i pribavi te dokaze, a tek potom ocjeni jesu li oni u dovoljnoj mjeri prikladni da se na temelju njih dozvoli obnova postupka ili ne."

Pošto je Vrhovni sud čekao na ovakvu odluku više od godinu dana i pošto je DORH dao pozitivno mišljenje o ponavljanju postupka u odsustvu, bilo je za očekivati da će prvostepeni sud uvažiti stavove Vrhovnog suda. Međutim, prvostepeni sud, svojim rješenjem od 14.05.2007., ponovo odbacuje zahtjev osuđene iz istih razloga kao i prvi put. Iako je osuđena uložila žalbu i na ovo rješenje, Vrhovni sud o istoj nije ni odlučivao do stupanja na snagu novog ZKP-a. Ubrzo po stupanju na snagu novog ZKP-a, Županijski sud u Zadru je na već ranije podneseni zahtjev osuđene, odobrio obnovu postupka, nakon čega je, ne čekajući ponovni glavni pretres, državni odvjetnik izmijenio pravnu kvalifikaciju djela iz ratnog zločina u oružanu pobunu, a potom je i sud donio rješenje o obustavi postupka primjenom Zakona o oprost.

Naknadnim izmjenama ZKP/09, predviđeno je da se podnosioci zahtjeva kojima je dozvoljena obnova postupka, moraju prisustvovati na glavnom pretresu, jer u protivnom ostti će na snazi ranija presuda.⁴²

Ovo je šansa za mnoge od onih u odsustvu osuđenih Srba, od kojih su svi na Interpolovim potjernicama, a koji smatraju da su neosnovano osuđeni, da zaista i podnesu zahtjev za obnovu postupka pa makar i odustali o odlaska na glavni pretres.

4. INTERPOLOVE POTJERNICE

4.1. Počev od marta 2001. godine, Biro IP Zagreb počeo je potjernice za Srbima i pripadnicima bivše JNA (od 2005. godine i za nekolicinom pripadnika hrvatske vojske i policije), kojima je suđeno u odsustvu, sukcesivno stavljati na Interpolove potjernice.

4.2. Do kraja avgusta 2020. godine, stavljeno ih je više 1.200 na osnovu kojih je najmanje 177 lica već uhapšeno (5 u Mađarskoj, 11 u Njemačkoj, 3 u Bugarskoj, 5 u Norveškoj, 4 u Švajcarskoj, 28 u BiH, 5 u SAD, 6 u Austriji, 5 u Grčkoj, 4 u Kanadi, 32 u Srbiji, 15 u Crnoj Gori, 4 u Rusiji, 9 u Engleskoj, 21 u Hrvatskoj, 1 u Turskoj, 4 u Italiji, 3 u Francuskoj, 3 u Makedoniji, 2 Holandiji, a po jedno lice u Belgiji, Australiji, Sloveniji, Irskoj, Rumuniji, Češkoj i Švedskoj), od kojih je 65 ekstradirano u Hrvatsku (protiv 29-orice donesena je oslobađajuća (7) ili je postupak obustavljen usljed prekvalifikacije u oružanu pobunu (9), odnosno odustanka tužioca (4), devet čekaju prvo ili ponovljeno suđenje, 36 su pravosnažno osuđeni), po jedan ekstradiran u Italiju i Srbiju, za 4 je ekstradicioni postupak u toku, protiv trinaestorice se postupci vode u zemljama hapšenja (7 u Srbiji i 6 u Crnoj Gori), dok je protiv ostalih 73 ekstradicioni postupak obustavljen u zemljama hapšenja (u 12 slučajeva zbog nedostatka dokaza, odnosno pogrešnih kvalifikacija, u 2 slučajeva zbog greške u identitetu, a u 59 slučajeva zbog nemogućnosti izručenja).

4.3. Protiv 7 lica sa interpolovih potjernica vođen je se krivični postupak u Srbiji po Sporazumu tužilaštava Srbije i RH o saradnji u progonu učinilaca krivičnih dela ratnih zločina, zločina protiv čovečnosti i genocida od 13.10.2006. godine, ali se brane sa slobode.

4.4. Od 21 uhapšenih lica na osnovu interpolovih potjernica prilikom ulaska u RH, protiv sedam (7) donešena je oslobađajuća presuda, protiv devet (9) postupak je obustavljen i to zbog prekvalifikacije djela u oružanu pobunu pet (5) i zbog odustanka tužioca četiri (4), tri (3) su pravosnažno osuđena i izdržali su kazne, a protiv jednog (1) postupak je u toku.

42 Pročišćeni tekst Zakona o kaznenom postupku obuhvaća Zakon o kaznenom postupku (»Narodne novine«, br. 110/97.) te njegove izmjene i dopune objavljene u »Narodnim novinama« br. 27/98., 58/99., 112/99., 58/02. i 143/02. u kojima je naznačeno vrijeme njihova stupanja na snagu.

4.5. Nekoliko desetina lica sa Interpolovih potjernica bili su ili su i dalje u postupku ekstradicije u državama u kojima sada žive, mada nisu hapšeni, najviše u Srbiji, Australiji, SAD i Kanadi.

4.6. U toku 2019. na osnovu IP uhapšeno 3 Srba (1 u Holandiji, 1 u Norveškoj, jedan u Francuskoj), u toku 2020. godine uhapšeno je 5 Srba (po jedan u Švedskoj, Velikoj Britaniji, Hrvatskoj, Njemačkoj i BiH), a u toku 2021. Uhapšen je jedan Srbin (u Njemačkoj).

4.7. Biro IP Zagreb je do kraja 2021. povukao sa IP nekoliko stotina raspisanih međunarodnih potjernica (potjernice se povlače protiv ekstradiranih, kao i protiv onih koji su u međuvremenu oslobođeni, odnosno protiv kojih su hrvatski pravosudni organi obustavili postupak).

4.8. Na sajtu Veritasa trenutno se nalaze imena 944 lica protiv kojih je Biro IP Zagreb raspisao međunarodnu potjernicu do kraja aprila 2012. godine, s tim da je uz imena lica protiv kojih su potjernice povučene stavljena oznaka "DA".

4.9. Biro IP Zagreb i dalje raspisuje međunarodne (Interpolove) potjernice za licima procesuiranim pred hrvatskim pravosudnim organima za djela ratnog zločina.

5. HAPŠENJE IZBJEGLICA U SRBIJI I EKSTRADICIJA U HRVATSKU

5.1 Prema VERITAS-ovim podacima do kraja jula 2020. godine u Srbiji je po međunarodnim potjernicama raspisanim od strane Biroa Interpola Zagreb, uhapšeno 32 Srba iz Hrvatske sa izbjegličkim statusom od kojih su šestorica ekstradirani u Hrvatsku.

Od kada su počela hapšenja izbjeglica po Srbiji po hrvatskim međunarodnim potjernicama radi vođenja ekstradicionog postupka, postavlja se i pitanje, više teoretski i u izbjegličkim krugovima, što uključuje i Kancelariju UNHCR-a u Beogradu⁴³ i Komesarijat za izbeglice Republike Srbije⁴⁴, nego u praksi pred nadležnim sudovima.

5.2 Do donošenja novog Ustava⁴⁵ Srbije dotadašnji ustav je sadržavao odredbu o zabrani izručenja državljana Srbije drugim državama, pa se nije ni postavljalo pitanje o njihovom izručenju drugim državama. Međutim, mišljenja su bila podjeljenja po pitanju kakav status imaju izbeglice u slučaju kada se traži njihovo izručenje iz države u kojoj su dobili izbjeglički status u državu iz koje su izbjegli ili su protjerani.

⁴³ U junu 2010. godine predstavnici Veritasa razgovarali su u Beogradu sa predstavnicima UNHCR-a na ovu temu, na kojem su razmjenjeni podaci i mišljenja.

⁴⁴ Razgovori predstavnika Komesarijata i predstavnika Veritasa na ovu temu i doveli su do predmetnog istraživanja, koje uključuje i vođenje ekstradicionih postupaka protiv lica sa izbjegličkim statusom.

⁴⁵ Novi Ustav Srbije proglašen 08.11.2006. godine;

5.3 Član 38 Ustava Srbije određuje da državljanin Srbije ne može biti protjeran, ni lišen državljanstva ili prava da ga promjeni. O zabrani da bude izručen drugoj državi nema pomena u ovom, kao ni u bilo kom drugom članu Ustava. Ali to i dalje ne znači da je ekstradicija drugim državama automatski dozvoljena. Zakonik o krivičnom postupku (ZKP), i dalje zabranjuje izručenje (izdavanje – kako glasi zakonski izraz) okrivljenih ili osuđenih lica ukoliko su državljani Srbije (član 517 ZKP).

5.3.1. Ova zakonska prepreka, može da bude prevladana međunarodnim ugovorom, i to po dva osnova. Prvo, sam ZKP određuje da se izdavanje okrivljenih ili osuđenih lica sprovodi po odredbama međunarodnih ugovora, a da se izdavanje sprovodi po odredbama ovog zakonika tek ako međunarodni ugovor ne postoji ili određena pitanja tim ugovorom nisu regulisana.

5.3.2. Drugo, čak i da takve odredbe u ZKP-u nema, Srbija bi mogla da zaključi međunarodni ugovor sa bilo kojom državom, ili više njih, kojim bi bilo predviđeno izručenje državljana Srbije. Takav ugovor bi, po ratifikaciji u parlamentu, stavio van snage odgovarajuće odredbe Zakonika o krivičnom postupku, u skladu sa odredbama Ustava po kojima su potvrđeni međunarodni ugovori iznad domaćih zakona i neposredno se primjenjuju.

5.3.3. Donošenjem Ustava zabrana ekstradicije državljana Srbije drugim državama prestaje da bude ustavna i postaje zakonska kategorija, koja može biti stavljena van snage međunarodnim ugovorom. Shodno tome, za izručenje domaćih državljana više ne postoje, kao do tada, pravne prepreke koje bi zahtjevale promjenu ustava, već to zavisi od političke volje da se sa drugim državama postigne sporazum o, najčešće uzajamnom, izručenju državljana.

5.4. U članu 4. Zakona o izbjeglicama Republike Srbije (Službeni glasnik br.18/92 i 45/02) određeno je da “Republika Srbija obezbeđuje kolektivnu zaštitu ličnih, imovinskih i drugih prava i sloboda izbeglica i obezbeđuje im međunarodnu pravnu zaštitu na način koji je utvrđen za njene građane.”

5.5 Pošto ni u Ustavu ni u zakonima Srbije nije bilo pravnih zapreka, Srbija i Hrvatska su na nivou ministara pravde, dana 29. juna 2010. godine u Beogradu potpisali Ugovor o međusobnom izručenju lica koje su okrivljene i osuđene za organizovani kriminal i korupciju.

5.5.1. Dakle, ovaj Ugovor se ne odnosi na djela ratnih zločina, što znači da Srbija svoje državljane, bez nekog novog sličnog ugovora, ne može izručivati ni Hrvatskoj ni bilo kojoj drugoj državi⁴⁶.

46 Predaja okrivljenih međunarodnom sudu kao što je haški Tribunal koja za Srbiju, kao i sve druge zemlje, postoji kao obaveza na osnovu Glave VII Povelje UN, i koja se izvršavala i prije novog Ustava.

5.5.2. A pošto već citirana odredba Zakona o izbjeglicama o pitanjima pravne zaštite izjednačava izbjeglice sa sopstvenim građanima (državljanima), proizilazi jasan zaključak da se ni izbjeglice ne mogu izručivati drugoj državi za krivična djela ratnih zločina, pa tako ni u Hrvatsku iz koje su protjerani ili su sami pobjegli.

5.6. I Konvencija UN-a o statusu izbjeglica (1951) u članu 33. stav 1. određuje da “nijedna država ugovornica neće proterati ili vratiti silom, na ma koji način to bilo, izbeglicu na granice teritorije gde bi njegov život ili sloboda bili ugroženi zbog njegove rase, vere, državljanstva, pripadnosti nekoj socijalnoj grupi ili njihovih političkih mišljenja”, a u stavu 2. istog člana određuje da “na pravo korišćenja ovom odredbom ne može se ipak pozivati izbeglica koga iz ozbiljnog razloga treba smatrati opasnim za bezbednost zemlje gde se nalazi ili koji, pošto je protiv njega doneta konačna odluka zbog zločina ili naročito teškog krivičnog dela, predstavlja opasnost za zajednicu pomenute zemlje.”

5.6. Kada bi se na izbjeglice iz Hrvatske koji su dobili izbjeglički status direktno primjenila citirana odredba iz Konvencije UN-a o statusu izbjeglica (u skladu sa odredbama Ustava Srbije, potvrđeni međunarodni ugovori su iznad domaćih zakona i neposredno se primjenjuju) i tada bi se, u najgorem slučaju po izbjeglo lice, ono moglo ekstradirati u zemlju odakle je izbjeglo samo u slučaju da mu je krivična presuda konačna, tj. pravosnažna. Naravno, ako je riječ o ratnim zločinima, za koja djela ne postoji ugovor između Srbije i Hrvatske o međusobnom izručenju.

5.7. Prema dostupnim informacijama, sudovi u Srbiji do sada se nisu pridržavali ni domaćih ni međunarodnih propisa kada su odlučivali o izručenju izbjeglica u Hrvatsku.

6. TRANSFERI OSUĐENIH LICA

6.1 Prema Izvještaju DORH-a od 18. septembra 2017. godine, do kraja juna iste godine pred hrvatskim sudovima zbog krivičnog djela ratnog zločina pravosnažno je osuđeno 608 lica, od toga više od 2/3 u odsustvu,

Većina Srba koji su u prisustvu osuđeni, i dok su izdržavali kazne u hrvatskim zatvorima, željeli su kazne izdržavati u Srbiji, gdje su im izbjegle porodice, a i zbog toga što su u hrvatskim zatvorima imali status “političkih zatvorenika”, što je podrazumjevalo skoro potpunu izolaciju.

6.2 Prema Evropskoj konvenciji o transferu osuđenih lica⁴⁷, osuđenici su mogli biti transferisani iz države koja ih je osudila u drugu državu samo ako su državljani te druge države i ako im je presuda postala pravosnažna.

6.2.1. Problem je bio u tome što niko od osuđenih Srba, koji su zarobljeni u akcijama “Bljesak” i “Oluja”, nisu imali državljanstvo Srbije, pa čak ni izbjeglički status u Srbiji.

6.2.3. Osuđeni Srbi iz hrvatskih zatvora podnosili su zahtjeve za prijem u državljanstvo Srbije zbog spajanja sa porodicama. Nakon duže kampanje i pritisa sa svih strana, Vlada Srbije je 26. decembra 2003. godine donijela odluku o prijemu u državljanstvo Srbije 58 lica, koja su u Hrvatskoj bila osuđena na višegodišnje kazne zatvora, koje su služili u KPD Lepoglava. Na taj način su stvoreni uslovi za primjenu Evropske konvencije o transferu osuđenih lica i mogućnost da ti osuđenici nastave izdržavanje kazne u Srbiji.

6.2.4. U praksi je primjena ove Konvencije išla veoma sporo, tako da neki osuđenici koji su odlukom Vlade Srbije iz 2003. godine dobili državljanstvo Srbije čekajući transfer, izdržali kazne u hrvatskim zatvorima.

6.2.5. Po VERITAS-ovim podacima do sada je iz hrvatskih zatvora u zatvore u Srbiji transferisano 38 lica, koja su bila osuđena od strane hrvatskih sudova za krivična djela ratnog zločina (35) odnosno za klasična krivična djela u vezi sa ratom i ratnim događanjima (3), dok su u Republiku Srpsku transferisana četiri lica, svi za krivična djela ratnog zločina.

6.2.6. Iz Italije u Srbiju je transferisano jedno lice koje je u odsustvu bilo osuđeno u Hrvatskoj, uhapšeno po hrvatskoj međunarodnoj potjernici u Mađarskoj i ekstradirano u Italiju, gdje mu je suđeno za isto djelo za koje je već bio osuđen u Hrvatskoj i zbog kojeg je bio uhapšen u Mađarskoj⁴⁸.

Lista transferisanih lica iz hrvatskih zatvora u zatvore u Srbiji nalazi se na VERITAS-ovom sajtu.

<https://www.veritas.org.rs/srpske-zrtve-rata-i-poraca-na-podrucju-hrvatske-i-bivse-rsk-1990-1998-godine/srbi-u-hrvatskim-zatvorima/spisak-osudenih-srba-koji-su-iz-hrvatskih-zatvora-transferisani-u-zatvore-republike-srbije-i-republike-srpske/>

6.2.7. Od transferisanih lica u Republiku Srbiju do sada je kaznu izdržalo ili su pušteni odlukama suda na uslovni otpust njih 36, jedan (1) izdržava kaznu u Nišu, dok je

47 Ovu konvenciju je SRJ ratifikovala 2001. godine, a RH 1995. godine

48 Slučaj Emir Šišić – pilot JNA koji je u januaru 1992. godine po naređenju pretpostavljenih oborio helikopter PMEZ, kojom prilikom je poginulo petoro lica. Šišić je uhapšen u Mađarskoj u maju 2001. godine, a u Italiju je izručen u julu 2002. godine. U Italiji je bio osuđen na doživotnu robiju, a nakon što je ta presuda ukinuta od strane VS Italije, na ponovnom suđenju osuđen je na 15 godina zatvora. Iz Italije je ekstradiran u Srbiju 02.11.2006. godine.

jedan pobjegao sa izdržavanja kazne. Od transferisanih lica u Republiku Srpsku do sada je kaznu izdržalo ili je pušteno odlukama suda na uslovni otpust njih trojica, dok jedan izdržava kaznu u Tunjicama kod Banja Luke.⁴⁹

6.2.8. Krajem 2021. godine u hrvatskim zatvorima zbog krivičnih djela ratnih zločina nalazilo se 27 lica srpske nacionalnosti, pripadnika bivših JNA i SVK, od kojih je 15 pravosnažno osuđeno, dok su ostali pod istragom, optužbom ili čekaju pravosnažnost presuda. Istog dana u hrvatskim zatvorima zbog klasičnih krivičnih djela u vezi rata i ratnih dešavanja nalazila su se dva lica srpske nacionalnosti.

Spisak lica srpske nacionalnosti koji se trenutno nalaze u hrvatskim zatvorima također se nalazi na VERITAS-ovom sajtu.

<https://www.veritas.org.rs/srpske-zrtve-rata-i-poraca-na-podrucju-hrvatske-i-bivse-rsk-1990-1998-godine/srbi-u-hrvatskim-zatvorima/>

7. SPORAZUM O SARADNJI RH I SRBIJE U PROGONU UČINILACA KRIVIČNIH DJELA RATNIH ZLOČINA, ZLOČINA PROTIV ČOVJEČNOSTI I GENOCIDA

7.1. Ministri pravde Hrvatske i Srbije, na sastanku održanom u Zagrebu 27.09.2006. godine, dogovorili su se o proširenoj saradnji u procesuiranju ratnih zločina. Novi memorandum o saradnji državnih tužilaštava dviju država omogućuje razmjenu spisa i dokaza u postupcima za ratne zločine licima koja zbog ustavne odredbe ne mogu biti izručena zemlji koja ih tereti za ratne zločine.⁵⁰

7.2. Na osnovu dogovora ministara iz tačke 7.1. Tužilaštva za ratne zločine Srbije i Hrvatske dana 13.10.2006. godine potpisali su Sporazum o saradnji u progonu učinilaca krivičnih djela ratnih zločina, zločina protiv čovječnosti i genocida, koji je ubrzo po potpisivanju počeo da se i primjenjuje u praksi.

7.2.1. Prema ovom Sporazumu ne ustupaju se predmeti kako to predviđa Evropska konvencija o ustupanju krivičnih postupaka, kojom je propisano da se krivični postupci u fazama istrage i optuženja ustupaju državi u kojoj okrivljeni boravi i u kojoj ga državljanstvo štiti od izručenja u državu koja ga je procesuirala. Po ovom Sporazumu ustupaju se dokazi, što omogućava potpisnicama da drže otvorenim postupke za koje su dokaze ustupili drugoj potpisnici, sve dok ih ta druga strana ne obavijesti o konačnom

⁴⁹ U međuvremenu je pušten na uslovni otpust.

⁵⁰ U to vrijeme ustavi Srbije i Hrvatske sadržavali su odredbe o zabrani izručenja sopstvenih državljana drugoj državi za bilo koju vrst krivičnih djela. U međuvremenu ustavi obiju država više ne sadrže takve odredbe što je i dovelo do potpisivanja Ugovora o međusobnom izručenju državljana za krivična djela organizovanog kriminala i korupcije;

ishodu postupka pred svojim sudom, i da tek potom odluči da li će predmet zatvoriti ili će nastaviti s postupkom⁵¹.

7.2.2. Po VERITAS-ovim saznanjima ustupaju se dokazi za predmete koji su u fazama optuženja i presuđenja. Po dobijanju dokaza, tužilaštvo za ratne zločine, bez obzira u kojoj fazi je postupak bio, vraća ga u fazu istrage, ne osvrćući se uopšte na pravosnažnu presudu hrvatskih sudova. Tako se dešava da su ista lica pravosnažno osuđena za isto djelo pred sudovima u obe države.

7.2.3. Neki su opet u jednoj državi optuženi a u drugoj oslobođeni za isto krivično djelo. I oni koji su oslobođeni pred sudom u Srbiji, ako se nalaze na spisku procesuiranih DORH-a ili na interpolovoj potjernici, biti će uhapšeni čim napuste teritoriju Republike Srbije.

8. STAVOVI, SUGESTIJE I PRIJEDLOZI

8.1. VERITAS je prije desetak godina izračunao da zbog krivičnih procesa protiv Srba za ratne zločine i za oružanu pobunu, bez obzira što je krivično djelo oružane pobune pod amnestijom, oko 100 hiljada Srba, najviše iz kategorije radno i plodno sposobnih, ne želi da se vrati u Hrvatsku jer očekuju da su, ili će biti, procesuirani za ratne zločine.

Računica je bila prosta – za ratni zločin i oružanu pobunu hrvatski pravosudni organi su procesuirali oko 25 hiljada Srba, što, ako se pomnoži sa četiri, koliko prosječno domaćinstvo broji članova (ako se ne vraća glava porodice ne vraćaju se ni članovi njegove uže porodice), što daje gore navedenu brojku. Sada je vjerovatno situacija malo povoljnija, ali ne mnogo.

8.2. Zbog toga bi bilo svrsishodno i u funkciji povratka da Hrvatska objavi i imena svih procesuiranih lica, i onih procesuiranih pa amnestiranih za oružanu pobunu (21.255 lica) i onih protiv kojih je istraga obustavljena ili protiv kojih je nakon optuženja, postupak obustavljen, optužba odbijena ili su oslobođeni optužbe (preko 2.100 lica), kao i onih pravosnažno osuđenih za koje je Državno odvjetništvo RH zatražilo obnovu postupka i protiv kojih je, nakon dozvoljene obnove, bez njihovog znanja i učešća u postupku došlo do odbijanja optužbe ili do obustave postupka (za sada najmanje 52 lica).

8.3. Domaće (Komeserijat za izbjeglice Srbije, Ministarstvo pravde, Tužilaštvo za ratne zločine) i međunarodne (UNHCR, OEBS) organizacije i institucije koje se bave

51 Slučaj generala Mile Novakovića - Hrvatska je Srbiji ustupila dokaze iz istražnog predmeta protiv generala Mile Novakovića. Sud u Srbiji je, nakon provedene istrage, obustavio istragu zbog nedostatka dokaza. Hrvatsko tužilaštvo se sa tim nije složilo i najavilo je nastavak postupka protiv Novakovića pred sopstvenim sudom;

problemom izbjeglica i ljudskih prava, trebale bi poduzeti adekvatne mjere za neutralisanje posljedica fenomena masovnog procesuiranja lica (uglavnom Srba) pred hrvatskim sudovima za krivična djela ratnih zločina.

8.4. Jedna od tih mjera bi bila da se formira jedna mješovita stručna grupa koja bi izvršila temeljnu reviziju svih predmeta ratnih zločina u aktivnom statusu pred hrvatskim pravosudnim organima.

9. SPISAK PROCESUIRANIH

9.1. Upravo zbog činjenice da Hrvatska nikad nije javno objavila imena svih procesuiranih lica za ratne zločine (3.556)⁵², i onih protiv kojih je istraga obustavljena (1.349) ili protiv kojih je nakon optuženja, postupak obustavljen, optužba odbijena ili su oslobođeni optužbe (828), kao i onih pravosnažno osuđenih za koje je Državno odvjetništvo RH zatražilo obnovu postupka (najmanje 92) i protiv kojih je, nakon dozvoljene obnove, bez njihovog znanja i učešća u postupku došlo do odbijanja optužbe ili do obustave postupka (najmanje 52 lica), imajući u vidu i očiglednu manipulaciju sa hrvatske strane o i sa brojem procesuiranih s jedne strane, i izuzetno veliki interes Srba iz Hrvatske i bivše RSK kao i bivših pripadnika JNA za ovu problematiku, Veritas se odlučio da, na osnovu godinama prikupljenih informacija i podataka, objavi što potpuniji spisak procesuiranih osoba za ratne zločine pred hrvatskim pravosudnim organima, uključujući i pripadnike drugih strana u ratnom sukobu, bez obzira na ishod postupka.

9.2. Sudbinu procesuiranih pred hrvatskim pravosudnim organima, pratimo i pred Međunarodnim krivičnim sudom za bivšu Jugoslaviju (MKSJ) i pred nacionalnim sudovima država u kojima su hapšeni, kako po pitanju ekstradicijonih postupaka, tako i po pitanjima transfera radi izdržavanje kazne u zemljama njihova državljanstva, i vođenja kompletnog krivičnog postupka pred pravosudnim organima države u kojoj su uhapšeni ili čije državljanstvo posjeduju.

9.3. Radi bolje preglednosti, predmete smo podijelili na regije: Dalmaciju, Liku, Baniju, Kordun, Zapadnu Slavoniju, Istočnu Slavoniju Baranju i zapadni Srem, Ostatak Hrvatske, i Ostatak SFRJ, bez obzira pred kojim je hrvatskim tužilaštvom (odvjetništvom) i sudom vođen ili se još vodi krivični postupak.

⁵² Podaci iz izvještaja DORH-a od 18.09.2017., <http://www.dorh.hr/DrzavnoOdvjetnistvoRepublikeHrvatskeProcesuiranje>.

9.4. U podjelu iz predhodne tačke unijeli smo i odluke pravosudnih organa drugih država nastalih raspadom SFRJ pred kojima su vođeni postupci za ratne zločine počinjene na području Hrvatske i bivše RSK.

9.5. Za polaznu osnovu podjele predmeta po regijama, uzeli mo prvi DORH-ov spisak procesuiranih za ratne zločine sa stanjem na dan 31.03.2004. i dopunjavali ga naknadnim DORH-ovim spiskovima i svim relevantnim podacima do kojih smo dolazili na razne načine.

9.6. Do velikog broja podataka došli smo pregledom sudskih spisa i prateći izvještaje i internetske stranice hrvatskih pravosudnih organa i nevladinih organizacija iz Hrvatske (kao što su Documenta – Centar za suočavanje s prošlošću, Centar za mir, nenasilje i ljudska prava iz Osijeka i Građanski odbor za ljudska prava...), analizom raznih domaćih i međunarodnih organizacija i institucija koje su se bavile (ili još bave) ratnim zločinima na području Hrvatske i bivše RSK, analizom memoarske građe učesnika u događajima iz ratnih devedesetih, analizom štampanih i elektronskih medija iz regiona, kako iz ratnog tako i poratnog perioda.... Ipak najviše relevantne građe i podataka prikupili smo od procesuiranih osoba, sa kojima dijelimo podatke i informacije još od početka devedesetih prošlog vijeka.

9.7. Ova analiza obuhvaća podatke za 3.531 procesuiranu osobu pred hrvatskim pravosudnim organima zbog krivičnih djela ratnih zločina, što znači za oko dva i po puta više nego što ih ima na spisku procesuiranih iz 2017 godine (1.396).

9.8. Među njima je 3.387 pripadnika bivše JNA, TO, SVK i dobrovoljačkih jedinica koji su ratovali na srpskoj strani, 105 pripadnika oružanih snaga Republike Hrvatske. svi procesuirani za ratne zločine počinjene na području Republike Hrvatske i bivše RSK. te 39 osoba procesuiranih za zločine na području BiH (23 pripadnika HV i HVO, 12 pripadnika srpskih formacija i 4 pripadnika Autonomne pokrajine Zapadna Bosna).

9.8.1. Ova analiza obuhvata i 36 lica (24 su hrvatske nacionalnosti, a 12 su srpske nacionalnosti ili drugih nacionalnosti koji su živjeli ili ratovali sa Srbima) koja su procesuirana pred hrvatskim pravosudnim organima zbog krivičnih djela klasičnog kriminala a desila su se u toku rata, koja su takođe mogla biti kvalifikovana kao krivična djela ratnih zločina. Uvrstili smo ih u ovu analizu kako bi ukazala na nedosljednosti hrvatskih pravosudnih organa prilikom kvalifikovanja krivičnih djela iz vremena rata devedesetih.

9.9. U analizu smo uvrstili i osobe protiv koji su vođeni sudski postupci za ratne zločine u drugim republikama bivše SFRJ. Tako je pred sudovima Republike Srbije za ratne zločine na području Hrvatske procesuirano 116 osoba za ratne zločine počinjene na području Republike Hrvatske. Među njima je 64 pripadnika JNA, TO, SVK i

dobrovoljaca koji su ratovali na srpskoj strani, te 52 pripadnik hrvatskih oružanih snaga, odnosno funkcionera u organima vlasti Republike Hrvatske u ratnom periodu.

9.10. U analizu su uvrštena i suđenja na području BiH za ratne zločine počinjene na području Hrvatske, a u pitanju je samo jedna osoba, pripadnik Armije BiH za zločin koji je počinjen 1995. godine na Suvoj Međi nad pripadnicima SVK.

9.11. U analizu smo uvrstili i postupke u Crnoj Gori za zločine počinjene na području Hrvatske, gdje je procesuirano šest (6) pripadnika bivše JNA za zločin u logoru „Morinj“ koji se nalazi na području Crne Gore.

9.12. U analizu smo uvrstili i sudske postupke pred MKSJ za ratne zločine počinjene na području Republike Hrvatske. Ta analiza pokazuje da je pred tim sudom procesuirano 15 pripadnika JNA, SVK i funkcionera iz državne bezbjednosti i civilne vlasti Srbije i RSK, te sedam (7) pripadnika hrvatskih oružanih snaga.

9.12.1. Jedan od pripadnika hrvatskih oružanih snaga nije ni bio optužen, jedan je umro prije nego što mu je optužnica i uručena, za dvojicu je optužnica ustupljena hrvatskom pravosuđu, protiv trojice je postupak vođen pred MKSJ do kraja, i sva trojica su oslobođena.

9.12.2. Što se tiče procesuiranih pripadnika JNA, SVK i funkcionera iz državne bezbjednosti i civilne vlasti RSK i Republike Srbije, devetorica su osuđena na dugogodišnje zatvorske kazne (sedmorica pravosnažno i dvojica nepravosnažno), protiv jednog je optužnica povučena, protiv jednog je predmet ustupljen Srbiji zbog bolesti, a trojica su umrla bez presude.

9.13. Za veliku većinu procesuiranih sa "Veritasovog spiska" raspoložemo i sudskim dokumentima (istražnim rješenjima, optužnicama i presudama) iz kojih smo izvukli samo size opisa inkrimiranih djela.

9.14. Smatramo da je ovaj dokumenat solidna osnova za dalja istraživanja ovog problema sa svih aspekata.

U Beogradu, decembar 2021. godine

Savo Štrbac

predsjednik DIC „Veritas“